

AVRUPA'DA ULUSLARARASI EMEKLİLİK GÖÇÜ VE BÜTÜNLEŞME KAPSAMINDA YÖNETİME KATILIM ÜZERİNE İNCELEME

(Costa Del Sol, Tuscany, Algarve ve Malta Örneği)

Cemile ÜNDÜCÜ*

Melike ERDOĞAN**

Özge IŞIK***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, yaşlı insanların emeklilik göçünü etkileyen faktörleri ortaya koymakla birlikte, Güney Avrupa'ya olan uluslararası emeklilik göçü fenomenine dikkat çekmektir. Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, göç kavramı, göçle ilgili teoriler tanımlanmakta, göçün sınıflandırmaları yapılarak, uluslararası göç içinde uluslararası emeklilik göçü açıklanmaktadır. Ayrıca, uluslararası emeklilik göçünün nedenleri tartışılmaktadır. İkinci bölümde, Costa del Sol, Tuscany, Algarve ve Malta'ya olan uluslararası emeklilik göçü, her bölge düzeyinde ayrı ayrı irdelenmektedir. Son bölümde, bütünleşme kapsamında yönetime katılım konusu üzerine odaklanılarak, Avrupa Birliği'nde ve Avrupa ülkelerinde uygulanan göçmen politikaları, yönetime katılım düzeyleri incelenmekte, bu konu çalıştığımız ülkelerden İtalya örneği üzerinde açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası emeklilik göçü, Avrupa Birliği, entegrasyon, yönetime katılım, Costa del Sol, Tuscany, Algarve, Malta

* Arş.Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF

** Arş.Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF

*** Doktora Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, SBE

**INTERNATIONAL RETIREMENT IN EUROPE UNDER
ADMINISTRATION PARTICIPATION IN MIGRATION AND
INTEGRATION EXAMINATIONS ON**

(Examples of Costa Del Sol, Tuscany, Algarve And Malta)

ABSTRACT

The purpose of this article elderly people reveal the factors affecting retirement migration, although in southern Europe to draw attention to the phenomenon of international retirement migration. The article consists of three main sections. In the first section, the concept of migration, migration-related theories are described, by making categories of migration, international migration are described in the international retirement migration. In addition, the cause of international retirement migration is discussed. In the second section, the international retirement migration phenomenon to Costa del Sol, Tuscany, Algarve and Malta is analyzed in each region level. In the last section, all under the administration of the focus on participation in, Europe and the European Union in countries of immigration policy, administration will review the level of participation in these issues we're working on examples from countries Italy is described.

Keywords: *International retirement migration, European Union, integration, participation in administration, Costa del Sol, Tuscany, Algarve, Malt*

1. GÖÇ KAVRAMI VE TEORİLERİ

20. yy sonları “göç çağı” olarak adlandırılmaktadır. Çok sayıda insan sınırları geçerek, toplumları çok-kültürlü¹ hale getirmiştir. Göç kavramı zihinlerde çevre değiştirme, yer değiştirme gibi anlamları çağrıştırmaktadır. Göçü ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim amacı güden coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketi olarak tanımlayabiliriz².

Göçün temel nedenleri ekonomik, siyasi ve sosyal olmakla birlikte, günümüzde ağırlıklı olarak savaşlar, insan hakları ihlalleri, kötü ekonomi politikaları ve yönetimler, hızlı nüfus artışı, doğal kaynakların yok edilmesi gibi sorunlar insanları göç etmeye zorlamaktadır.

Göç olgusunun tarihçesine kısaca göz atmak gerektiğinde, modern dönemde beş farklı göç dalgası yaşanmıştır. Bunlardan **ilki**, 17. yüzyılda Avrupa devletlerinin I.

¹ Fatih Çelik, İç Göçlerin Seçkinlik Yaklaşımı ile Analizi, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 13, Yıl:2002, s.276.

² Cemal Yalçın, *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004, s.13.

Dünya Savaşı sonuna kadar, artan nüfuslarından kurtulabilecekleri koloniler oluşturmuş olmalarıdır. **İkinci dalga**, 17. ve 18. yüzyıllarda Avrupalı tüccarların Batı Afrika'dan Amerika'nın güneyine, Karaip adalarına, Brezilya'ya ve Guyana'ya köle taşımalarından ve kölelik sona erdikten sonra da İngilizlerin Güney Asya'dan Doğu Afrika, Fiji, Jamaika, Surinam ve Trinidad'a sözleşmeli uşak ve işçi götürmelerinden oluşmaktadır. Bu üç yüzyıl boyunca süren göçler, Kanada, ABD, Latin Amerika, Avusturalya ve Yeni Zelanda'da kurulacak devletlerin temellerini oluşturmuştur. **Üçüncü göç dalgası**, I. Dünya Savaşı sonunda imparatorlukların dağılmasıyla oluşmuştur. Habsburg ve Osmanlı İmparatorluklarının dağılmasıyla Orta, Doğu ve Güney Avrupa'da sınırları etnik yerleşimlerle uyumlu olmayan yeni devletler oluşmuş ve bu devletlerin homojen nüfuslar yaratma çabası içine girmesiyle de zorunlu göçler başlamıştır. II. Dünya Savaşı sonrası başlayan **dördüncü göç dalgası**, sömürge ülkelerinin bağımsızlıklarına kavuşmasıyla hız kazanmıştır. Bu yeni devletler etnik açıdan bölünmüş, otoriter rejimlerle yönetilen, dolayısıyla önlenemez şiddetli çatışmalara sahne olan ülkelerdir. **Beşinci göç dalgası**, dördüncü göç dalgası ile aynı dönemlerde yaşanmış olmakla birlikte, 1950 ve 1960'larda Batı Avrupa, ABD ve petrol üreten Ortadoğu ülkelerindeki iş gücü açığını kapatmak amacıyla işçi ithal edilmesi olarak gerçekleşmiştir³. Türkiye'den Avrupa'ya gerçekleşen işçi göçleri bu döneme örnek olarak verilebilir.

Göç insanlık tarihinin başlangıcından itibaren sürekli yaşanan ve kendisini yenileyerek başka boyutlara sahip bir olgudur. Göçün süreklilik taşıması göçe neden olan etkenlerin farklılığından kaynaklanmaktadır. Göçe neden olan bu farklı etkenlerin sınıflandırılması sonucu çeşitli göç teorileri oluşturulmuştur.

1.1. Ravenstein'nın Göç Kanunları: Göç üzerine ilk teoriyi oluşturan Ravenstein'dır.

Ravenstein, 1881 yılında Dr. William Farr'ın “ göçün hiçbir kesin kanuna bağlı olmadığı” düşüncesini yanlışlamak için İngiliz nüfus sayımı verilerini kullanarak başladığı çalışma sonucu göç kanunlarını oluşturmuştur. Ravenstein'nın göç kanunlarını aşağıdaki gibi açıklayabiliriz:

1) Göçmenlerin büyük çoğunluğu sadece kısa mesafeli bir yere göçerler. Yaratılan göç dalgalarının yönü göçmenleri içine alacak büyük endüstri ve ticaret merkezlerine doğrudur.

2) Bir kentte meydana gelen hızlı ekonomik gelişme karşısında, kenti çevreleyen yakın yerlerden göçmenler hızla bu kente gelirler. Böylece kırsal kesimde meydana gelen nüfus azalması daha uzak bölgelerden gelen göçmenlerce doldurulur. Bu durum hızlı gelişen kentin kendisini tüm ülkeye hissettirmesine kadar basamaklı bir şekilde devam eder.

3) Bu yayılma süreci kendisini absorbe eden sürecin tersi şeklinde olsa da, onunla benzer özellikler gösterir. Ravenstein'a göre göç kendi başına bir amaç olmaz, başka bir ifadeyle bireyler göç amacıyla yer değiştirmez. Göç edecekler için kentte gelişen ekonomi ve ticaret olanaklarından faydalanmak amaçtır.

³ Esmâ Durugönül, TUSİAD Görüş, Haziran 2002, s.38-39.

4) Her göç dalgası, bunu karşılayan karşı dalga yaratır.

5) Uzun mesafeye göç edenler daha çok büyük ticaret ve endüstri merkezlerini tercih etmektedirler. Ravenstein, burada göçün yönünü bir kez daha tekrarlamaktadır. Göçmenlerin uzun mesafeye göç etmesi durumunda daha çok ticaret ve endüstri merkezlerini tercih ettiğini, kısa mesafeli göçlerin, basamaklı bir şekilde gerçekleşeceğinden doğrudan doğruya endüstri ve ticaret merkezlerine olmadığını belirtmiştir.

6) Kent yerlileri, kırsal kesim yerlilerine oranla daha az göç etme eğilimindedir.

7) Kadınlar erkeklere göre daha fazla göç eğilimi taşırlar.⁴

İlk olması bakımından önemli olan bu teori, sadece iç göçleri açıklamakta ve ülkeler arası göçlere ilişkin bilgi vermemektedir.

1.2. İlişkiler Teorisi: Bu teori göçün nedenini bireysel ilişkilerin bir sonucu olarak görmektedir. Bireysel ilişkiler üzerinden göç edenler göçün risklerini en aza indirirler ve bu ilişkiler üzerinden bir iş bulma ihtimallerini yükseltirler. İlişkiler teorisi herhangi bir yere olan göç akımının devam etmesinde bizzat göç eden grupların gittikleri yerde oluşturdukları ağların etkisi üzerine yoğunlaşmaktadır. Uluslararası göçler de dahil olmak üzere önemli göç alan yerlerde göçmenlerin daha başlangıçta yerleşim yeri olarak tanıdıklarına yakın yerleri tercih ettikleri bilinen bir durumdur.

1.3. İtme - Çekme Teorisi: Lee, orjin⁵ ve destinasyonun⁶ her ikisinin göçü etkileyen negatif (itici) ve pozitif (çekici) karakteristiklerini açıklamaktadır. Göçmenlerin bir yerden başka bir yere taşınırken o yerlere yararlar sağladığını öngörmektedir.⁷ Lee itici ve çekici nedenlerin göç etme eğilimindeki insanlarca değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkabileceğini belirtmektedir.

İtme çekme teorisini yeniden gözden geçiren Petersen⁸ dörtlü sınıflandırmayı değiştirip itici ve çekici faktörlerin beş tip göç ortaya çıkaracağını ileri sürmüştür.

1) İlkel Göç: Göç topluluklarının yer değiştirmesi gibi çevrenin itmesi sonucu ortaya çıkan göçlerdir.

2) Zorlama Göçler: Yönetimi elinde tutan güç tarafından bir topluluğun zorla göç ettirilmesidir.

3) Yöneltilmiş Göçler: Göç etmesi istenen topluluğun tercih hakkına sahip olmasıdır.

⁴ <http://www.angliacampus.com/public/sec/geog/migrate/page13.htm> (21.05.2007). Yalçın: s. 22-28.

⁵ <http://www.angliacampus.com/public/sec/geog/migrate/page13.htm> (21.05.2007).

⁶ İngilizce destination kelimesi Türkçe'de destinasyon kavramı biçiminde kullanılmaktadır. Çalışmada varılacak yer anlamında destinasyon kelimesi kullanılması tercih edilmiştir.

⁷ <http://www.angliacampus.com/public/sec/geog/migrate/page13.htm> (21.05.2007).

⁸ William Petersen, 'A General Typology of Migration', *Reading in the Sociology of Migration*, ed. Clifford J. Jansen, Pergamon Press, New York, s. 55-65 den aktaran Yalçın: s.34.

4) Serbest Göç: Göç kararının bireylerin iradesine bağlı olduğu göç tipidir. Bu göçler hiçbir zaman yüksek oranlı değildir. Ancak eğitimli insanların kendi ülkelerindeki yönetsel veya politik uygulamalardan hoşnutsuzluğu sonucu başka bir ülkeye yerleşmeleridir. Konumuz açısından uluslararası emeklilik göçü bu göç türü kapsamında değerlendirilebilir.

5) Kitlesele Göç: Teknolojik gelişmeler sonucu ulaşımın kolay ve kısa süreli olması nedeniyle bir ülkeden çok sayıda insanın bir başka yere göç etmesi anlamına gelir.

1.4. Kesişen Fırsatlar Teorisi: 1940 yılında Stouffer göçle ilgili olarak ilk kez kesişen fırsatlardan bahsetmiştir. Bu teoriye göre belli bir uzaklığa göç eden insanların sayısı, gittikleri yerdeki fırsatların çokluğuyla orantılıdır. Yani gidilecek yerde iş bulma fırsatı fazla ise oraya göç edecek insan sayısı da fazla olacaktır⁹. Teori, göçü matematiksel bir şekilde açıklamaya çalışmakta, fakat kentlerdeki fırsatların sayısının nasıl hesaplanacağı konusunda bir açıklama getirmemektedir.

1.5. Merkez- Çevre Teorisi: Bu teori, gelişmiş ve gelişmemiş ülkeleri konu edinmektedir. Merkez çevre teorisi Bağımlılık Okulu tarafından geliştirilmiştir. Bağımlılık Okulu'na göre, dünya merkez ve çevre olarak ikiye ayrılmıştır, gelişmişlik ve azgelişmişlik, tek bir dünya sisteminin birbirine bağımlı ve bölümsel yapılarını oluşturur.

Gelişmemiş ve azgelişmiş çevre ülkelerinin merkez ülkelere bağılılığı çeşitli nedenlerle zorunlu görünmektedir. Çevre ülkeler mevcut ekonomik alt yapı ve artan nüfuslarıyla istihdam sorunlarını çözmeye merkez ülkelerini birer çözüm yolu olarak görürler.

Bu teoriye göre, merkezde yer alan devletler, kendi çalışanlarından giderek daha yetenekli ve eğitimli hale gelmelerini isterlerken, çevredeki gelişmemiş ülkeler, merkezdeki gelişmiş ülkelere hammadde, işlenmiş mallar için pazar ve işgücü fazlasını ihraç etme gibi olanaklar sunarlar¹⁰.

1.6. Parekh'in Göç Teorisi: Parekh yukarıdaki göç teorilerinden farklı olarak liberal, toplumcu ve etnik- milliyetçi görüşler çerçevesinde göç teorisini sınıflandırmıştır¹¹.

1) Liberal Görüş: Bu görüşe göre, din, ırk, politik görüşler, kimlik gibi faktörlerin ötesinde insanlar, herhangi bir toplumun gereksinim duyduğu minimum beklentileri karşılayacak kapasitedeysele rahatlıkla göç ederek o toplumun bir üyesi haline gelirler.

2) Toplumcu Görüş: Bir ülke, birbiriyle iç içe geçmiş bir nüfusun paylaştıkları ortak anlamların, ilgilerin, değerlerin, bağılılıkların ve birliktelik duygusunun bir bileşkesidir. İnsanlar kendilerini tanımlarken bireysel kimliklerinin

⁹ <http://www.angliacampus.com/public/sec/geog/migrate/page13.htm> (21.05.2007).

¹⁰ Yalçın: s.35-37.

¹¹ Bhikhu Parekh, 'Three Theories of Immigration', *Strangers and Citizens: A Positive Approach Two Migrants and Refugees*, Ed, Sarah Spencer, IPPR/ Rivers Oram Press, 1994,s.93-97.

yanı sıra toplumsal kimliklerini de kullanırlar. Liberal görüşün aksine toplumcu görüş dışarıdan gelecek olanların bir şekilde o ülke toplumunun sahip olduğu kültürden farklılıklar sergileyeceği gerekçesiyle göç alan toplumun en iyi uyum sağlayacak olanın seçilmesi düşüncesine dayanır.

3) Etnik- Milliyetçi Görüş: Bir ülke, yüzyıllar boyu birlikte yaşamış, birbirine kan bağıyla bağlanmış ve ortak tarihin mirasını devralmış insanlardan oluşur. Doğal olarak etnik-milliyetçi görüşün göç konusunda söyleyeceği, bir ülkeye göç edecek kişilerin ancak ülkeyle kan bağı varsa o ülkeye kabul edilebilir olmasıdır.

2. Göç Sınıflandırmaları

Göçlerin yeni biçimleri ve göç edilen yerde bütünleşmenin sağlanabilmesi ile ilgili olarak göç çalışmalarında sınıflandırmalara gidilmektedir. Çalışmanın bu bölümünde var olan göç sınıflandırmalarına kısaca değinilerek, yeni gelişmeler ışığında ortaya çıkan göç sınıflandırmaları ele alınacaktır. Konumuz uluslararası emekli göçü üzerine odaklandığından dolayı bu göç sınıflandırmalarından biri olan Çevresel Tercih Göçü (Migrations of Environmental Preference), daha ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

Mevcut göç çalışmaları alanı iki önemli dala ayrılır. Bunlar; göçün güncel hareketine ilişkin çalışmalar ve diasporalar, etnik ilişkiler gibi göçün çıktıklarına yönelik çalışmalardır. Bir diğer göç türü göç edilen yere göre iç ve dış göçtür. Başka bir sınıflandırma ise göçün isteğe göre yapılıp yapılmasına bağlı olarak gönüllü ve zorunlu göçtür. Yine kalıcı ve geçici, yasal ve yasal olmayan biçiminde göç sınıflandırmaları yapılmıştır.

Güncel gelişmeler ışığında, göç konusunda öğrenci göçü, beyin göçü, aşk göçü gibi yeni sınıflandırmalar yapılmıştır. Bunlardan biri de, Çevresel Tercih göçüdür. Bu göç türü ekonomik güdülü olan göçlerin karşıtıdır. Gelirden öte, estetik düşünce ve yaşam kalitesini öne alan kişiler tarafından benimsenir. Bu kişiler çoğunlukla bu tür tercihleri gerçekleştirmeye gücü yetebilen insanlardır. Yani emeklileri de içine alan servet sahibi ve refah içinde yaşayan insanlardır. Bunlardan bazıları İspanya gibi sıcak Akdeniz sahillerini tercih ederken, bazıları da kent yaşamından kaçarak, Fransa'nın kırsal bölgelerini daha sakin bir hayat yaşamak için tercih ederler¹².

Kuzey Avrupalılar (İsveç ve Danimarkalılar), yılın büyük bir kısmını sıcak ve ılık olan güney sahillerinde geçirirler. Genellikle turizm amaçlı olan bu gelişler, daha sonra tatil bölgesine mevsimlik olarak gelişlere, daha sonra ise sürekli yerleşimlere dönüşüm biçiminde bir değişiklik göstermektedir¹³. Bazıları da, örneğin emekli İngilizler, güney İspanya ve Portekiz'in Algarve bölgesine daha önce

¹² Russell King, 'Towards a New Map of European Migration', *International Journal of Population Geography*, Vol:8, 2002, s.100.

¹³ Allan M. Williams ve C. Michael Hall, 'Tourism and Migration New Relationships Between Production and Consumption', *Tourism Geographies*, Vol: 2, 2000, s.8.

yaptıkları turistik gezilerinin deneyimine dayanarak, buralara yarı zamanlı yerleşme kararı vermektedirler¹⁴.

3. Uluslararası Göç

Uluslararası göç, küreselleşmenin önemli bir boyutudur. İletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmelerin etkisiyle göç olgusu kolay gerçekleştirilebilen bir zemine oturmakla birlikte, dünya üzerindeki sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin varlığı uluslararası göçe kaynaklık etmektedir. Kişilerin hareketi, sermaye ve mallar kadar olmasa da, giderek hızlanmaktadır. Ulusal sınırlar arasında gittikçe artan insan hareketleri sadece göçmenlerin kendilerini değil, birçok insanın sosyal refahını ve hayatını, devletlerin işleyiş ve politikalarını yakından etkilemektedir¹⁵.

İlk göç hareketlerine baktığımızda, göç olgusunun bugünün gelişmiş ülkeleri arasında gerçekleşmiş olduğunu görürüz. Amerika kıtasındaki hızlı ekonomik gelişmeler, o döneme kadar gerçekleşmemiş oranlarda Avrupalı işçilerin bu kıtalara göç etmesi ile sonuçlanmıştır. Günümüzde küresel göçün doğasını yansıtmak için, hem göç veren hem de göç alan ülkelerin sayıları ve göçmenlerin vardıkları ülkelerde çeşitlilik artmaktadır.1970'den itibaren uluslar arası göç akınlarının temel karakteristiği, gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere doğru olmasıdır. Asya ve Kuzey Amerika'yı takiben Avrupa, artan sayıda göçmene ülke olmuştur. Coğrafi yakınlık, göçmenlerin hangi ülkeye gideceği üzerine önemli bir etken olmaya devam ederken, tarihi bağlar ve kolonyal bağlar ise giderek önemini yitirmektedir. Uluslararası göçün geçmişte gösterdiği özelliklerden en büyük kopuş, Doğu'daki komünist rejimlerin yıkılması ve eski Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte göçmen akımlarının Doğu Avrupa'dan Batı Avrupa'ya doğru gerçekleşmiş olmasıdır. Bu dağılma aynı zamanda etnik grupların, birlikten kopan bağımsız ülkelere doğru yönelmesini de beraberinde getirmiştir. Yeni gelişmeler Avrupa'nın göçmen alan ülkelerinde değişiklikler ortaya çıkararak Güney Avrupa'nın net göçmen veren ülkelere, net göçmen alan ülkelere dönüşmesini sağlamıştır.¹⁶

¹⁴ Allan M. Williams ve diğerleri, "Tourism and International Retirement Migration: New Forms of an Old Relationship in Southern Europe", *Tourism Geographies*, Vol: 2, 2000, s.29.

¹⁵ 2004 Birleşmiş Milletler (UN) Dünya Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Raporu, s. 61, Durugönül, s. 41-46.

¹⁶ 2004 Birleşmiş Milletler... s. 64.

Kaynak: Russell King, Anthony M.Warner ve Allan M.Williams, 'International Retirement Migration in Europe', *International Journal of Population Geography*, 4, 1998, s.96.

Tablo 1: Emekli Göçünün İncelendiği Dört Destinasyona Varış Yılları

Varış Yılı	Tuscany	Malta	Costa Del Sol	Algarve	Toplam
1965 Öncesi	8.5	5.8	2.3	1.8	3.9
1965-69	9.4	14.7	1.7	4.1	7.0
1970-74	17.9	10.4	3.5	7.3	8.0
1975-79	8.5	3.2	6.9	3.2	5.2
1980-84	6.6	11.5	24.6	12.3	15.9
1985-89	24.5	21.6	36.7	36.5	30.9
1990 Sonrası	24.5	32.7	24.3	34.7	29.2
Ortalama Yıl	1980	1982	1985	1986	1984
Cevaplayan Sayısı	106	278	346	219	949

Kaynak: King vd, International...,s.98.

3.1. Uluslararası Emeklilik Göçü

Son yıllarda gelişmiş Batı ülkelerinde uzayan insan ömrü, artan ekonomik refah ve gelişen teknoloji sonucu kolaylaşan ulaşım imkanları, uluslararası emekli göçü adı verilen yeni bir olgunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Avrupa'nın kuzeyinden güneyine olan uluslararası emeklilik göçü, Avrupa'nın sosyal ve

demografik haritasının değişiminin önemli bir özelliğidir. Avrupalı göçünde yeni trendlerin araştırılmasında bu gerçek sıklıkla vurgulanır¹⁷.

Uluslararası emeklilik göçü, “transmigration” kavramı ile de karşılanmaktadır. Transmigrant ise, ulus devlet sınırlarını aşan, bu sınırların ötesinde bir yaşam sürdüren ve çoklu ekonomik, politik, sosyal, örgütsel, dini ilişkileri geliştiren ve sürdüren kimseleri ifade etmektedir.

Emekli göçü, 1960'larda Avrupa tatilci kalıbını dönüştüren kitle turizmindeki patlamadan ileri gelen doğal bir aşama olarak görülebilir. Emekli göçü 1980'lerin gelişen bir olgusudur. Üstelik bazı Akdeniz kıyılarındaki tatil beldelerinin emeklilik beldeleri olarak pazarlanması, aynı zamanda son yıllarda küresel turist pazarındaki rekabetçi üstünlüğünü kaybettikten sonra, turizmcilerin kendi refahını, zenginliğini devam ettirmek için izledikleri bir strateji olarak görülebilir¹⁸.

Dywer'a göre, emekli Avrupa Birliği göçmenleri iki farklı grupta tanımlanabilir. Emeklilik sonrası başka bir ülkeye göç edenler ve emekli olduktan sonra orijini olduğu ülkeye geri dönenler. Bu çalışma, ilk gruba giren emeklilik sonrası Kuzey Avrupa'dan Güney Avrupa'ya olan göçleri konu olarak inceleyecektir.

O'Reilly, emeklilik göçünü 5 kategoride ele almıştır. Gurbetçiler (süreklidirler ve ev sahibi ülkeyle bütünleşmişlerdir), yerleşikler (yasal statüleri vardır fakat, 2-5 ay arasında değişen sürelerde orijini oldukları ülkeleri ziyaret ederler), geri dönenler (genellikle ikinci eve sahip olanlar, bunların ziyaretleri düzensizdir), mevsimsel ziyaretçiler (kendi ülkeleri ile bağlantıları olan ve her yıl 2-6 ay arasında değişen sürelerde zamanının belli bir bölümünü destinasyonda geçirirler) ve turistler (tatil yeriyle ilgilidirler)¹⁹.

3.2. Uluslararası Emeklilik Göçünün Nedenleri

Gelişmiş dünyanın gittikçe birbirine bağlı ve iç içe geçmiş yapısı, teknolojik, politik ve sosyal gelişmelerin etkisi, insanların yaşamlarının bir bölümünü geçirmek amacıyla diğer ülkelere gitmelerine neden olmuştur. İngiliz vatandaşlarının özellikle Avrupa ekonomik bütünleşme sonucu, serbest dolaşım engelini kaldırılmasıyla tatil yapmak veya emekliliklerini geçirmek için sıcak Akdeniz kıyılarına yerleşmeleri, 1980'lerden beri devam eden önemli bir akımdır. Bu insanlar önce turizm amaçlı olarak sıcak Akdeniz ülkelerine gelmişler, daha sonra emekli olduklarında hayatlarının geri kalan kısımlarını sosyal, ekonomik ve iklim olarak daha uygun olan bu bölgelerde geçirme kararı almışlardır. Bunun sonucunda Portekiz, İtalya, İspanya ve Malta'nın güney kıyıları, çoğunluğu emekli olmuş İngiliz, Alman ve İskandinav ülkesi vatandaşları tarafından seçilen Avrupa noktaları konumuna gelmiştir.

Emeklilik göçünün nedenlerini sıralayacak olursak; iklim ve çevre, yaşam kalitesini artırmak (sağlık), yaşamın daha düşük maliyetle sağlanabilmesi, bir başka

¹⁷ Allan Williams, R.King ve A.M.Warners, ' A Place in The Sun: International Retirement Migration from Northern to Southern Europe', *European Union and Regional Studie*, Vol:4,1997, s.127.

¹⁸ King v.d., *International...*s.97.

¹⁹ Karen O'Reilly, ' A New Trend in European Migration: Contemporary British Migration to Fuengirola, Costa del Sol', *Geographical Viewpoint*, Vol: 23, 1995, s.27.

ifadeyle söz konusu ülkede yaşamın ucuzluğu, sosyal avantajlar, göç edilen ülkeye ve kültürüne sempati duymak, çocukluk/aile bağlantıları, orijini olduğu ülkeye antipati, göç edilen ülkede çalışabilme olanakları, Kuzey Avrupa'daki demografik değişiklikler, erken emeklilikteki artış, insan ömründeki artış, ucuz konut fiyatları, teknolojik gelişmeler sonucu ömür boyu hareketlilikteki artış ve turist ziyaretleri sırasında edinilmiş olan tecrübelerdir²⁰.

Tablo 2: İncelenen Dört Destinasyonda Emekli Göçünün Nedenleri

En Önemli Neden	Tuscany	Malta	Costa Del Sol	Algarve	Toplam
Düşük Yaşam Maliyeti (Vergi Sebeplerini İçeren)	2.9	8.6	6.2	6.9	6.7
İklim (Diğer Çevresel Faktörleri İçeren)	15.4	37.5	48.1	44.2	40.4
Sağlık, Daha Düşük Yaşam Biçimi	10.6	14.6	18.4	15.2	15.7
Birleşik Krallığa Karşı Hoşnutsuzluk	14.4	3.0	6.8	11.1	7.6
Destinasyon Ülkesine Hayranlık	11.5	7.9	5.0	3.7	6.3
Görev ya da İş Bağlantısı	18.3	6.0	2.7	8.8	6.8
Aile Bağlantıları	19.2	15.0	8.9	8.8	11.8
Diğer	7.7	7.5	3.9	1.4	4.8
Cevaplayan Sayısı	104	267	337	217	925

Kaynak: King vd., International...s.100

3.3. Uluslararası Emeklilik Göçü Çeken Ülkeler

3.3.1. Costa del Sol (İspanya)

İspanya Avrupa Birliği içerisinde yabancı emekli göçünün en fazla olduğu ülkelerden biridir. İspanya'nın özellikle Costa del Sol ve Endülüs (Andalusia) bölgeleri yabancı emekli nüfusunun yoğun olarak tercih ettiği ve yaşadığı bölgelerdir. İspanya'ya yabancı emeklileri çeken nedenleri üç grupta toplamak mümkündür:

- Önceki tecrübeleri ve destinasyona bağlılık yapısı,

²⁰ Peter Dywer, 'Movements to some Purpose? An Exploration of International Retirement Migration in The European Union', *Education and Ageing*, Vol:15, 2000, s.354; Allan Williams ve Guy Patterson, 'An Empire Lost but A Province Gained: A Cohort Analysis of British International Retirement in The Algarve', *International Journal of Population Geography*, Vol:4, s.129; Williams v.d., *Tourism...* s.34.

- Akdeniz iklimini algılayışları,
- İspanya'nın imajı.

Önceki turizm tecrübelerinin yabancı emekliye önemli bir etkisi vardır. Destinasyona alışan insanlar artık o toplumda kendini yabancı hissetmemektedirler. Çünkü turist olarak geldikleri zaman kişisel ilişkiler geliştirmektedir. İspanya'da yapılan araştırmalar yabancı emeklilerin buraya göç etmesinde temel faktörün önceki tecrübeleri olduğu tezini doğrulamaktadır. Yapılan araştırmada Costa del Sol'da yaşayan İngiliz emeklilerinin % 90'ından fazlası daha önce bu bölgelerde tatil yapmıştır. Alicante'de bu oran %70'dir²¹. Williams ve diğerlerinin yapmış olduğu araştırmada emeklilerin İspanya'yı tercih etmesinde turist olarak geldiklerinde edindikleri tecrübenin önemini vurgulamaktadır. Yapılan bu araştırmada görüşülen emeklilerin % 87,3' ü tatillerin, % 4,7' si işin, % 8' i ise aile bağlarının etkili olduğunu belirtmişlerdir²².

Önceki turizm tecrübelerinin etkili olabilmesi için kişilerin tatillerinden memnun olmaları gerekir. Rodriguez bu memnuniyetin ikameti sağlayan uygun çevresel faktörlere, turist talebi yaratmak için turizm alt yapısına, uygun mekansal yakınlık ve ulaşımın kolaylığına bağlı olduğunu vurgulamaktadır²³.

Costa del Sol'un yabancı emeklilerce tercih edilmesinde diğer bir neden de iklimdir. Şöyle ki İspanya mükemmel hava koşullarına sahiptir. Avrupa'da yıllık ortalama 18 derece hava sıcaklığına, yıl içinde 3000 saatten fazla güneş ışığına ve açık havada daha rahat yaşam biçimi için gerekli olan sınırlı yağış miktarına sahip olan birkaç bölgeden biridir.

Yabancı emeklilerin İspanya'yı tercih etmelerindeki önemli bir neden de İspanya'nın zihinlerde uyandırdığı imajdır. İmajın olumlu olmasında belirleyici faktör iklimdir. İspanya emeklilerde iyi çevresel, kültürel ve sosyal ilişkilerle güneşi ve kumu sunmaktadır. İspanya'nın imajının ve ikliminin emeklilik göçündeki etkisini yapılan çalışmalar da desteklemektedir. Şöyle ki, yapılan çalışmada görüşülen yabancıların yarısından fazlası birkaç defa İspanya'da bulunmuştur (% 50'sinden fazlası iki defadan fazla bulunmuştur) ve gelecek birkaç yıl içinde geri dönmeyi düşünmektedirler²⁴.

İspanya'ya gelen emekliler uzun süre kalmamakta yılın bir bölümünü orjin ülkesinde bir bölümünü de İspanya'da geçirmektedir. Bunun sonucunda İspanya'yla tam anlamıyla bütünleşmemekte ve kendi ülkelerinden tamamen kopmamaktadırlar. Emeklilerin bu davranışlarıyla bağlantılı olarak kayıt olmadıklarından sayılarını tespit etmek oldukça zordur. Tatile çıkanlar, geçici veya mevsimlik yerleşikler ve sürekli

²¹ Vicente Rodriguez, Gloria Fernandez- Mayoralas ve Fermina Rojo, 'European Retirees on the Costa del Sol: A Cross- National Comparison', *International Journal of Population Geography*, 4, 1998, s.188.

²² Williams vd., *Tourism...*, s.35.

²³ Vicente Rodriguez, 'Tourism As A Recruiting Post For Retirement Migration', *Tourism Geographies*, Vol:3 (1), 2001, s.57.

²⁴ Rodriguez, *Tourism...* s.58.

göçmenler arasında kesin bir ayırım yoktur. Williams ve diğerlerine göre²⁵, emekli göçünün dahil edilmesi gerektiği geçici bütün, kısa bir dönem için kalan yasal olarak kayıtlı geçici yerleşikler, “kayıt dışılar”, “mevsimlik göçmenler” (geçici göçe yönelik ilk adım olarak değişken bir dönem geçirebilen), ikinci evleri olanlardan uzun dönemli yaşlı turistlere kadar değişiklik göstermektedir. Williams ve diğerleri yaptıkları araştırmada Costa del Sol’daki İngilizlerin daha sık orjin ülkelerini ziyaret ettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Onlara göre bu sonuçta daha ucuz uçuş imkanları, daha genç yaş ortalamasına bağlı olarak daha fazla mobil emekli toplulukları faktörleri daha fazla etkiliyken, destinasyondaki aile ve arkadaşlık ilişkileri daha az etkilidir.

Yabancı nüfusun İspanya’daki kayıtlarında eksiklikler de vardır. Rodriguez ve diğerleri kayıtlı olmamanın temel nedenlerinin kayıt işlemlerinde eksik bilgi, gerçek adını saklama tercihi, kalmanın geçici niteliği veya İspanya’da yaşarken kayıt olmanın gerekmediği inancı olduğunu düşünmektedirler. Kaydolmamanın anlaşılacağı konusunda az bir korku olmasına rağmen, kaydolma da zaman almakta ve bireysel olarak gelir ve emlak vergisine tabi olmayı sağlamaktadır. Ayrıca zor kayıt işlemleri göçmenlerin İspanya’da aradığı rahat hayat tarzı ile çelişmektedir. İnsanlar emekli olduklarında kurallara bağlı olmadan istedikleri gibi yaşamak isterler.

Çoğu emeklinin yıl boyunca bölgede yaşaması gerçeği, belediye makamları (ve diğer kurumlarca) yaşlılara hizmet sunumuna dayanan ekonomiyi sürdürmeye yardım eder, böylece yaşlı insanlara bakmak gittikçe artarak gerekli olmaktadır. İspanya’da yaşlılar için önemli olan sağlık hizmetinden daha iyi yararlanabilmelerinde temel sorun dil faktörüydü. Yaşlı emekliler özellikle Almanlar için dilin farklı olması nedeniyle iletişim problemi yaşıyordu. Bu problemi çözmek amacıyla Mijas, Benalmadena ve Fuengirola Belediyelerince ulaşılabilir yerlere danışma ve öneri büroları kurulmuştur. Bu danışma bürolarında İngilizce ve diğer yabancı dilleri konuşan kişiler istihdam edilmektedir. Böyle bir kolaylaştırıcılık, Costa del Sol’daki hastanede de çoğu dilleri konuşan kişilerin istihdam edilmesiyle sağlanmıştır. Emekli grupları da vatandaşlara veya yerleşik emeklilerin taleplerini karşılayarak geçimlerini sağlayan çalışma yaşındaki yabancılara cazip gelmektedir. Emekli grupları bir bütün olarak ve özellikle konut piyasasında ve yıl boyunca faal olan ilişkiler alanında etkiye sahiptir. Sürekli veya yarı sürekli kalan emekli yerleşikler yazın mevsimlik turizme göre daha fazla ekonomik etkiye sahiptir. Yaşlı emekliler turistlere göre daha fazla zaman geçirmekte ve genel ve turizm alt yapısının kullanılmasını devamlılığını sağlamaktadır. Tatile gelenlerle emeklileri karşılaştığımızda emekliler yabancının sahip olduğu otellere ve tur şirketlerine daha az harcama yapmaktadır²⁶.

Avrupa Birliği Antlaşması ile 1999 yılında Avrupa Birliği vatandaşlarına ikamet ettiği yerin belediye seçimlerinde seçme ve seçilme seçmen hakkının verilmesi İspanya’da yabancı emeklilere belediye politikalarında potansiyel güç vermiştir. Bu

²⁵ Williams vd, Tourism..., s. 41.

²⁶ Rodriguez vd., European..., s.197.

zamana kadar belediye politikaları ve seçimlerinde emekliler etkin olma konusunda istekli değildiler. Fakat İspanya’daki bazı politik partiler emeklilere ılımlı yaklaşım sergilemişlerdir. Fakat politik katılım konusunda çeşitli sosyal ve kültürel engellerin bulunduğunu açıklamışlardır. Emeklilerin kendi yaşamlarını doğrudan etkileyen konut piyasası ve kendi özel mülklerinin bakımı gibi konularda etkilerini kabul etmektedirler²⁷.

Avrupa Birliği kurallarına göre AB vatandaşları lokal olarak aynı derecedeki yerlerde sağlık hizmetini alma hakkına sahiptir. Fakat bu kural İspanya’nın bütün bölgelerinde uygulanmamaktadır. Sınırlı kaynaklara sahip olan küçük yerlerde kendi vatandaşlarına öncelik verilmektedir²⁸.

İspanya’nın yabancı emekliliklerin toplumla bütünleşmesi ve yönetime katılımının önemini fark etmeye başladığını söyleyebiliriz. Yapılan düzenlemeleri bunun bir sonucu olarak değerlendirmek mümkündür.

3.3.2. Tuscany (İtalya)

İngiltere’de basit bir çalışma hayatından sonra, yurtdışında daha önce tatil yapılmış ve denenmiş bir bölgenin emeklilik hayatına uyduğu görülmüştür. İnsanlar farklı coğrafik, kariyer ve hayatlardan Toskana’ya gelmişlerdir. Çalışma, emeklilik, boş zaman gibi kavramlar keskin çizgilerle ayırlamıyor, ayrıca uluslararası göç hakkındaki bu kavramlaştırmaların yeniden tanımlanması, değişken hayat tarzı, emeklilikten önce ve sonra birden fazla ülkeye bağlılık ve sorumluluk gibi kavramları kapsamı gerekiyor. Bunların yanında İngilizlerin bölgede tarih boyunca varlığı bulunmakta ve bu bölgenin geleneksel olarak sürgün cenneti olarak görüldüğü bilinmektedir.

İngilizlerin Toskana’daki tarihleri, tam olarak Olive Hamilton tarafından 2 kitap olarak yazılmıştır (1974-1982). Hamilton bölgede İngilizlerin varlığı ile ilgili bir başlangıç noktası belirliyor, ancak nadiren anekdotal bir tarzı var. Eserinde önemli aşamaları anlatarak, savaş sonrası dönemde bölgedeki İngiliz yerleşimiyle ilgili göndermeler yapıyor.

Büyük Tur (Grand Tour)

Eğer Leghorn’da yaşamaya başlamış bir kısım taciri dikkate almazsak – ki bu bölgede eski iki mezarlıkta eserleri görülmektedir – hikaye aslında Büyük Tur’da, yani iyi aile çocuğu olan tüm gençlerin eğitimini tamamlamak için İtalya’ya gönderildikleri dönemde başlamıştır²⁹. Floransa’nın sanatsal açıdan önemli olması nedeniyle bu şehirde uzun ziyaretler oldukça modaydı. 18. yüzyılın neredeyse yarısına kadar Floransa’da İngilizlerin yaşamının sosyal bağlantısını sağlayan, 1740

²⁷ Rodriguez vd. European..., s.198.

²⁸ Johanna Anderson, *Retirement Migration: Motives for Migration to Warmer Climate and Housing Needs A Study of Scandinavians in Costa Blanca*, Chalmers University of Technology Göteborg, Sweden, 2002, s. 19.

²⁹ O. Hamilton, *The Divine Country:the British in Tuscany 1372-1980*(London:André Deutsch), Aktaran:Russell King, Guy Patterson, ‘Diverse Paths:the Elderly British in Tuscany’, *International Journal of Population*, Vol:4,1998, s.158

yılında Tuscan Ducal Court temsilcisi olarak atanan Sir Thomas Mann'dı. Sir Robert Walpole ve Başbakan II. George tarafından korunan Mann'ın görevi, Floransa'da yaşayan ve buraya seyahat eden İngilizlerle ilgilenmek, Leghorn'da bulunan İngiliz tacirlerin çıkarlarını korumak ve Akdenizde bir irtibat bürosu görevi yapmaktı. Mann'ın misafirperverliği ve sosyal ilişkileri onu bir Floransalı yaptı ve daha üst sınıf İngiliz ziyaretçilerle tanışmasını sağladı. (Via Santo Spirito ve Casa Manetti'de, Mann'ın cömertliği altında ezilmek bu ziyaretçileri korkutuyordu. Mann, orada 46 yıl yaşadı.)

Toskana, 19.yy romantik yazarlarına ev sahipliği yapıyordu, başarılı İngiliz yazar ve şairlerin birçoğu; Shelley, Byron, Brownings ve Trollopes buradaydı. Bu kişilerin Toskana'daki yaşamlarıyla ilgili materyaller dağınık biçimdedir. Tuscan şehirleri ve kırsal bölgeye olan beğenin artması ile, Toskana, orta ve üst düzey İngilizler için kültür, sanat ve doğanın mükemmel karışımı olan bir sembol haline geliyor ve Toskana için "çekici bölge" imajı yerleşiyordu.

Burada vurgulanması gereken önemli nokta, 19. yüzyılda İngilizlerin burada yaşadığı ve ziyaret ettiği dönemde Toskana'da meydana gelen sosyal değişimlerdir. Büyük Tur süresince, yani genç İngiliz aristokratların İtalyan aristokratlarla tanıştığı, yüksek sosyetelerine girdiği ve kültürlerini benimsediği günlerde, daha orta sınıf ve entelektüel ziyaretçi gruplara yol açtılar. Bunların bazıları aristokrat sınıftan olmayan, sıradan İtalyanlarla iletişim içinde olmayı tercih ettiler. Böylece sınıf tabanı genişledikçe Toskana'daki İngiliz sayısı arttı. 1900'lü yıllarda İngiltere Büyükelçiliği, Floransa'da 35.000 İngilizin bölgeye yerleştiğini belirtiyordu³⁰.

II. Dünya Savaşı'nın, Toskana'daki İngiliz topluluğa birbirine zıt iki etkisi oldu. Bir yandan parçalandılar, diğer yandan Toskana'da pek çok İngiliz askeri çatışmaya katıldı. Alman ordusu işgali altındaki bu askerlerin bazılarına, kaçma girişimlerinde, yerel gerillalar yardım etti. Savaş sonrası dönemde, Toskana'da İngiliz yerleşim modelinde, köklü bir değişiklik görüldü. Floransa'ya yerleşim düştü, yeni gelenler şehir dışında özellikle şehrin güneyindeki Chianti bölgesine yerleşmeyi seçtiler. Chianti manzarasının, doğal canlılığını köylü sınıfının çabaları sağlamıştı. Onlar *mezzadria*³¹ olarak bilinen ortaklık sistemi altında çiftçilik yapıyorlardı. Bu sistemde araziyi kiralayan, arazi, tarım araçları, tohumlar ve çiftlik evinin içinde olduğu sermaye ile elde edilen mahsulün yarısını, toprak sahibine öderdi. Müşterek kiracılık sistemi, eski, istikrarlı ve miras yolu ile intikal eden bir sistemdi. Ayrıca tepelerde ve yamaçlarda dağınık bir biçimde yerleşen kiracı mezzadriaları ayrılmaz bir biçimde birbirine bağlardı. Bununla birlikte, II. Dünya Savaşı sonrası bu sistem çöktü. Sistemin özünde boyun eğme ve sosyal katılık vardı. Tıpkı geçmişin feodal sistemini anımsatıyordu. Modern İtalya tarımsal reformlarla yasadışı bir yaklaşım olan bu müşterek kiracılık sistemini bozmak için çok çaba harcıyordu³². Bu arada

³⁰ M. Carmichael, *In Tuscany*, (London: John Murray) Aktaran King vd, International... , s.159

³¹ *Mezzadria*, toprağı kiralayanın elde ettiği ürünün yarısını, toprak sahibine vermesini içeren müşterek kiracılık sistemidir.

³² R. King, L Took, *Land Tenure and Rural Social Change*, 1983, Erdkunde 37: 186-98

Toskana'nın sanayi gelişimi, bölgenin kalbi durumundaki Arno Vadisi boyunca yoğunlaştı. Genç çiftçiler kendilerine miras kalan bu topraklardan ücret almak istiyorlardı. Muazzam kırsal göçle *case coloniche*³³ terk edildi. Yabancı sermayeye arazi saldırısının yolu açıldı. Bunlar, bir *zona depressa*³⁴ olarak, 1950'lerin sonunda kendilerine resmen gösterilen yerlerde, önemli sermaye yatırımları yaptılar. Aynı zamanda çok düşük fiyatlarla tarihi mülklere de sahip olabildiler.

1991 yılı sayımı yabancıların sayıldığı ilk sayım olup, İtalya'da 24.432 İngiliz'in yaşadığı tespit edilmiştir. İngilizler; Almanlar (86,175), Faslılar(58,114), Amerikalılar (37,847), Yugoslavlar (28,784) ve Tunuslulardan (25,263) sonra bölgede yaşayan 6. grup olmuşlardır. Elde bulunan bölgesel verilere göre İtalya'da yaşayan yabancıların büyük bölümü Toskana'da yaşamaktadır.

İtalyan kanunlarına göre İtalya'da kalmak isteyen her yabancı varışının 8. gününe kadar Polis ya da *Questura*³⁵ya kayıt yaptırması ve bir *permesso di soggiorno*'ya ³⁶sahip olması gerekiyor. Bu izinlerin içinde çalışma, aile, öğrenci, din ve mülteci izinleri bulunuyor. Sojourn verileri yıllık olması nedeniyle, 10 yılda bir yapılan sayımlara göre daha düzenli bir göçmen eğilimi tespitini sağlamaktadır. Aynı zamanda sayısı bilinmeyen göçmenler hakkında daha kapsamlı yakalamalar yapabilmektedir³⁷. 9 bölge içinde ikisi Floransa ve Siena, Toskana'daki İngilizlerin %53,7 sini bulunduruyor. Floransa tek başına Toskana'da İngilizlerin %37,5ini barındırıyor. Ancak gerçek yoğunlaşma Siena'da görülüyor. Siena'nın Chianti bölgesi, doğal güzellikler ve manzara açısından zengin bölgelere sahip olması nedeniyle İngilizler tarafından daha çok tercih ediliyor. İngilizler daha çok manzara olarak ve kültürel olarak zengin olan bölgeleri tercih ederken, daha az kültürel varlıklara ve daha az doğal güzelliklere sahip Pistoia ve Livorno gibi bölgeleri pek tercih etmiyorlar³⁸.

Toskana'da bulunan İngiliz nüfusun büyük çoğunluğu kadındır. Genellemenin yapıldığında İtalya'daki İngiliz kadınlar nüfusun %58'ini oluştururken, Toskana'daki kadın İngiliz oranı %62,8'dir. Bununla ilgili olarak çeşitli açıklamalar yapılabilir. Kadınlar erkeklerden daha uzun yaşıyor ve emeklilik yaşındaki pek çok kadın evli olduğu erkekten birkaç yaş daha küçük. İtalya ve Toskana'nın daha çok kadınların ilgisini çekmesine diğer bir neden, İtalyan diline, edebiyatına ve sanata olan ilgi kadınlar arasında daha yaygın ve bu nedenle daha fazla sayıdaki kadın eğitim almak için İtalya'ya geliyor. Bu durum bir sonraki ile doğrudan bir bağlantı yapmamızı sağlıyor. İngiliz kadınlar İtalyan erkeklerle evlenerek burada yaşamaya ve emekli

³³ *Case coloniche*, müşterek kiracılık sistemi ile birbirine ayrılmaz biçimde bağlı olan arazi kiracılarının, dağınık biçimde görülen kırsal yerleşim biçimidir.

³⁴ *Zona depressa*, bastırılmış bölge olarak açıklanabilir.

³⁵ *Questura*, polis karakolu olarak tanımlanabilir.

³⁶ *Permesso di soggiorno*, geçici süre kalmak için izin olarak ifade edilebilir.

³⁷ Anna Triandafyllidou, Immigration Policy Implementation in Italy: Organisational Culture, Identity Processes and Labour Market Control, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol.29, No.2, March 2003, p.262.

³⁸ Caritas di Roma, 1996

olmaya eğilimliyken, daha az sayıda İngiliz erkek İtalyan kadınlarla evlenme eğilimindedir ve İngiltere'ye geri dönüyorlar. Bu nedenle aile nedeniyle İtalya'da bulunma (%19,6) kadınlarda erkeklerden (9,3) daha fazla görülüyor³⁹.

Floransa'da İngilizlerin çoğu Floransa'da yalnız yaşarlar. Bu kişiler emekliliklerinden önceki beş yılı yurt dışında yaşayarak geçirmişlerdir. Oysa diğer gruplar için uluslararası hareketliliğin çoğu, dünyanın hemen hemen tüm kesimlerinde şaşırtıcı bir düzen içinde gerçekleşmektedir. Özellikle, iş hayatında uluslar arası kariyer yapmak ve Avrupa'da, eski İngiliz kolonilerinde ve Ortadoğu'yu kapsayan diplomatik hizmetlerde yaygındır. Toskana'da yaşayan İngiliz emeklilerini diğerlerinden ayıran özelliklerinden biri de, onların yüksek eğitim seviyeleri ve "yüksek kültür" olarak adlandırılan durumlarıdır. Tam günlük eğitimi tamamlama yaşı, 19,8'dir. Görüyoruz ki çoğunluğu üniversitelidir ve daha yüksek eğitim seviyesi ayrıcalıklı seçkinler için geçerli olmuştur. Rönesans ile mimari ve sanat tarihinde rol oynayan Floransa ve Toskana için, bu eğitimsel ve kültürel seçicilik çok sürpriz olmamıştır⁴⁰.

İngilizlerin çoğu bölgeyi biliyor veya bölgeyle daha önce bağlantıları vardır, bazıları İtalyan kültürü ve diline yabancı değildir. Böylece burada büyük hayal kırıklıkları çok azdır; gerçekte onların beklentileri aşılmış veya uyumları sağlanmıştır. İngilizlerin erken dönemde arazi satın almalarında, 1960 ve 1970'lerde fiyatların düşük olması önemli bir etken olmuştur, ancak bu çekicilik, özellikle Alman ikinci ev satın alıcıları 1980 ve 1990'larda Toskana'daki mülklerin fiyatlarını artırdıklarından dolayı sona ermiştir. Aksi takdirde yaygın olarak belirtilen avantajları vardır: kırlarının güzelliği, Toskana ve Florentine'deki sanat işlerine erişim, iklim, yerel halkın samimiyeti ve karakterlerinin açık oluşu, genelde yaşamda kibar ve rahat olmaları(suç oranının düşüklüğü, güçlü aile değerleri); yemekleri ve şarapları, iyi iletişimleri (Toskana otoyolları iyi hizmet vermektedir ve burada İngiltere'ye hem tarifeli hem de çarter seferleri için Pisa ve Floransa'da havaalanları vardır.) Problemler ise, İtalyan siyasal sisteminin bozukluğu ve buna bağlı olarak bürokrasinin yavaş işlemesi ve engelleyici olması, dilin zorlukları, aile ve arkadaşlardan uzaklık, sağlıksız kamu hizmetleri (tıbbi bakım dahil) ve şaşırtıcı olarak soğuk ve rutubetli kışlardır. Ayrıca İtalyanların sınırlı araba kullanmaları ve avcılığı sevmeleridir.

İngilizler genellikle İtalyancayı iyi bilmektedirler. Toskana içinde dilin akıcılığı, başka yerlerden ziyade Floransa'da daha yüksek görülür. Güney Toskana ve Umbria kırsal bölgelerdir. Buralarda son zamanlarda İngiliz yerleşikler fazlasıyla oluşmuştur. Floransa büyük bir şehirdir ve burada İngilizler uzun bir mevcudiyete sahiptir. Ayrıca Floransa'daki İngiliz yerleşiklerin bazıları, emekliliklerinden önce iş ve sanat hayatında ve öğretimde pek çok yıllarını burada harcamıştır. Bu nedenle İtalyancaya mükemmel derecede hakimdirler. Gazete okurları Floransa ve Umbria'nın

³⁹ Russell King, Guy Patterson, Diverse Paths: The Elderly British in Tuscany, *International Journal of Population*, Vol:4,1998b, s.164.

⁴⁰ King v.d., *International...*, s.98.

“iki uçdeğer” arasındaki benzer zıtlıklarını sergiler. Floransa’da İngiliz yerleşiklerin büyük çoğunluğu bir İtalyan gazetesini düzenli olarak okur.Toskana’nın kırsal üç alt bölgesinde gazete okumayı çoğunluğun önemsiz bir kısmı yapar, Umbria’da çoğunluğun büyük kısmı gazete okumaz⁴¹.

3.3.3. Malta

Malta adaları, fiziki coğrafyası, yeri ve İngiltere’yle tarihsel bağları bakımından farklıdır. Tunus ve Libya kıyılarına 300 km kadar uzaklıkta Sicilya’nın 93 km güneyinde bulunmaktadır⁴².

Ülke bir yanda Avrupa’nın güçlü etkisini hissederken diğer yanda Arap kültürünün izlerini taşımaktadır. Bu “arada kalmışlığı”; çok sayıda Maltalı, İngilizce ve gittikçe artan sayıda da İtalyanca konuşurken Malta dilinin Sicilya ve baskın Arap etkilerinden evrimi ve onun güçlü bir anadil olarak bugünkü durumu ortaya koymaktadır⁴³.

Malta, konumu, politikası ve lisanı açısından çalışma konusu edilen diğer üç bölgeye kıyasla Kuzey Avrupa’nın en uzağındadır. Bu göreceli ayırım, emeklilere cazip gelmesinde bir etken olabilirse de emekli yerleşimine yol açan asıl neden tarihsel nedenler olmaktadır.

Ülke stratejik öneminden ötürü güçlü devletlerin ilgisini çekmiş, son olarak Fransız egemenliğinden kurtulmak için işbirliği yaptıkları İngilizlerin, 164 yıl boyunca egemenliğinde kalmıştır. İngiliz silahlı kuvvetlerinin savaş süresince varlığı ve savaş sonrası personel kısıntısı, İngiliz ve Maltalılar arasında güçlü kişisel bağlar meydana getirdi, bunlardan ilki omuz omuza savaş arkadaşlıkları ile görev dışı arkadaşlıklar ve sonraki yani 1950’li ve 1960’lı yıllar boyunca tersane ve üslerdeki işlerin kaybedilmesiyle başlayan genç yetişkin Maltalıların yüksek oranda İngiltere’ye göçü vasıtasıyla oldu. Bu açıdan Maltalı yerleşimcilerin aday seçmelerindeki en önemli neden iklimden sonra, Tuscany hariç diğer bölgelere kıyasla nispeten daha yüksek orandaki aile bağlantıları olmaktadır (15.0)⁴⁴.

Adalara 1964’te resmen bağımsızlık verildi ve 1974’te bir Cumhuriyet kuruldu. Bağımsızlığının ilk yıllarında ülke, turizme dayalı kalkınma politikası izlemiştir. Bu çerçevede 1960’ların başlarında Malta hükümeti, varlıklı İngiliz yerleşimcileri çekmek için mali politikalar benimsedi. 1964’ten itibaren, yıllık geliri en az 800 sterlin olan yabancı sakinler, poundun sadece 6’da biri (%2.5) oranında vergilendirildiler. Gelir koşulu, 1968’de 1400 sterline çıkarıldı. Diğer ayrıcalıklar yüksek kişisel kesintileri, katma vergilerden muafiyet, çifte vergilendirme desteği ve mülk üzerindeki emlak vergilerinin yokluğunu içeriyordu. Malta, Güney Avrupa’da

⁴¹ King ve Patterson, s.172

⁴² Anthony Warnes and Guy Patterson, “British Retirees In Malta: Components Of Cross-National Relationship”, *International Journal of Population Geography*, Vol:4, s.114.

⁴³ Nigel Forbes Dennis, *An Essay on Malta (London: John Murray)*, 1972’den aktaran Anthony Warnes and Guy Patterson, “British Retirees In Malta: Components Of Cross-National Relationship”, *International Journal of Population Geography*, Vol:4, s.114.

⁴⁴ King vd., *International...*, s.99.

en çekici vergi cenneti haline geldi ve yararlananlar “altı peni yerleşimcileri” olarak tanınır oldu.

Anılan politikalar ve bu dönemde İngiltere’de kişisel vergilerin çok yüksek şü, 1966’da hükümetin, sterlin bölgesi dışındaki tatil harcamalarına 50 sterlin sınırı getirmesi gibi nedenler; sonraki dönemlerdeki İngiliz emekli göçünü teşvik etmiştir.

1960’lardan itibaren izlenen turizm ve yabancı sakinlere yönelik politikalar; tatili uzatan ziyaretçiler, yılın bir kısmını Malta’da geçiren çok uluslu mesleki ve ikamet deneyimi olanlar ve “bütünüyle ülkelerinden ayrılarak” taşınan emekliler olmak üzere üç yabancı yerleşik tipi arasındaki çakışmayı yansıtarak birbiriyle örüldü.

1963-1971 arasında, Malta’da yerleşmek için 4443 kişi gelmiştir. 1967’den sonra Rodezya’dan da büyük bir Büyük Britanyalı akını oldu.

Günümüzde Malta’da yaşayan en geniş yabancı grubu, adaya geri dönen Maltalı göçmenlerin torunları ya da ana grubu oluşturan İngiliz gurbetçiler ile birlikte AB vatandaşlarıdır. Bir diğer yabancı grubu ise Müslüman-Arap topluluktur. Bununla birlikte adalara yapılan göçlerin yapısının değişmekte olduğu ve İngiliz göçlerinin azalıp Almanya ve Doğu Avrupa’dan göçlerin arttığı gözlenmektedir.

Turizm ve yerleşim politikalarının başarısı, Maltalıların aleyhine olarak ev talebini ve fiyatları artırdı ve yerel halkta hızla bir tepki doğurdu.

Bu tepkiler, 1971’de seçimle iktidara geldiğinde cumhuriyeti kurmak için anayasal değişikliklere odaklanan İşçi Partisi lideri Dom Mintoff’un İngiliz karşıtı konuşmasında güçlü bir biçimde dile getirildi⁴⁵.

Malta İngiliz kolonyal yaşam günlerinden bu yana göç ülkesi ola gelmiştir. “1992’de, bir yılda gelenlerin sayısı, bunların beşte ikisi İngiltere’den olmak üzere bir milyon sınırını aştı. 1964’te bağımsızlıktaki 2,360 yatak sayısına karşın, 1989’a geldiğinde, yatak sayısı 42,409’du”⁴⁶.

Bugün için göçe ilişkin politik yaklaşım sınırlı kaynaklara sahip yoğun nüfuslu bir ülke algısına dayanmaktadır. Sonuç olarak göç kontrolü, hem AB’ye katılım hem de illegal göç olgusu tartışmalarında gerçekte bir sınır kontrolü sorunu olarak görülmektedir.

Gerçekten Malta’ya yönelik illegal göçün artan sayısı ve bunların Malta’ya ulaşırken hayatlarını kaybetmeleri olgusu, ülke yönetimini büyük bir baskı altında bırakmaktadır.

⁴⁵ Brian Blouet, *The Story of Malta*, 3rd edn (Valletta, Malta: Progress), 1993, s.220’dan aktaran Anthony Warnes and Guy Patterson, “British Retirees In Malta: Components Of Cross-National Relationship”, *International Journal of Population Geography*, Vol:4, s.116.

⁴⁶ Beeley, B. W. and Charlton, W. A. (1994) Maltese Patterns of dependence: an Historical Perspective, *Scottish Geographical Magazine*, s, 110: 112-120’den aktaran Anthony Warnes and Guy Patterson, ‘British Retirees In Malta: Components Of Cross-National Relationship’, *International Journal of Population Geography*, Vol:4, s.115.

Genel olarak ülke, ulusal iş gücü pazarını dış rekabetten korumayı amaçlayan iş gücü göçüne karşı katı korumacı bir politika izlemektedir.

Malta vatandaşlığı da kolaylıkla elde edilebilir. Maltalı evliliklerden dünyaya gelen çocuklar, Malta vatandaşlığını elde edebilmektedir. Bununla birlikte 18'ine yeni girmiş ve çifte vatandaşlığa sahip gençlerin, Malta kanunları altında sadece bir vatandaşlığa sahip olmaları önemli bir sorun da yaratmaktadır. Bu gençler, Maltalı ile evlilik yapmaz ya da Malta vatandaşlığını kabul etmezlerse ülkeyi terk etmeleri istenebilir. Adada uzun dönemli olarak yerleşmiş bulunan yabancılara da vatandaşlık verilmektedir.

Yabancı yerleşikler, ülkede 6 ay kaldıktan sonra yerel seçimlere aktif ve pasif katılım hakkına sahip olabilmektedirler. Bu çerçevede sayabileceğimiz bir gelişme 1995'te ilk kez Maltalı olmayan yabancılara belediye seçimlerinde oy kullanma hakkı tanınmış olmasıdır.

Malta'daki sivil katılımın temel alanı, etnik işbirliği ve dini örgütler tarafından desteklenen kendiden destekli yardım gruplarıdır. Emekli yabancılar arasında en etkin örgütler arasında İngiliz emekliler tarafından kurulan İngiliz Yerleşikler Derneği gelmektedir. Malta'yı ayırıcı bir diğer önemli özellik; Malta vatandaşlığı almış olan birçok İngiltere doğumlunun, ülkede önemli ekonomik ve idari pozisyonda bulunuyor olmalarıdır⁴⁷.

Malta'daki emekli yerleşimciler çoğunlukla işçi sınıfına mensuptur. Buradaki yerleşimcilerin eğitim düzeylerine baktığımızda çoğunluğunun 15-16 gibi erken yaşlarda eğitimini bırakmış olduğunu görmekteyiz. Bu rakam Costa del sol'dakinden sonra en yüksek rakamdır⁴⁸.

Bugün için adalara yapılan göçlerin yapısı değişmekte olup İngiliz göçlerinin azalıp Almanya ve Doğu Avrupa'dan göçlerin artması da bunu desteklemektedir.

3.3.4. Algarve (Portekiz)

Güney Avrupa'daki yerleşimcilerin yeni tercihi olan Algarve'de en eski yerleşik grup 1960'lı yıllarda gelenlerdir. İlk yabancı yerleşikler, dinginlik ve doğal güzellik arayışında olan ressamlar ve emeklilerdir. İlk grubu şehir kıyısında villa ya da daire alma eğiliminde olan uzun vadeli tatilciler izledi. Bununla birlikte 20. yy başlarında bir grup turist Monchique kasabasında, Monte Gordo ve Prai'de Roche sahilinde kalarak gelecekteki emekli yerleşimin temellerini de attı. Bundan sonra, 1920 ve 1930'larda yabancı turistlerin özellikle de İngilizlerin daha yoğun biçimde bölgeye geldiğini görmekteyiz. 1920'ler aynı zamanda Algarve'de sezonluk İngiliz

⁴⁷ European Commission, *EU Research On Social Sciences and Humanities 2006 Eur 21724 En Directorate-General For Research Citizen And Governance in A Knowledge-Based Society Building Europe With New Citizens? An Inquiry into The Civic Participation Of Naturalised Citizens And Foreign Residents In 25 Countries Politis*, Ed, Dita Vogel, Carl von Ossietzky, Universität Oldenburg, 2005, s.53.

⁴⁸ King vd. *International...*, s.99.

yerleşimlerinin başladığı tarihtir ancak; 2. Dünya Savaşı'nın araya girmesi ile turizm ciddi ölçüde zayıflamış, Algarve de yabancıların hafızalarından bir süreliğine çıkmıştır.

Savaşın bitiminden yaklaşık beş yıl sonra, yüksek gelir düzeyine sahip turistler bölgeye gelmeye ve turizm gittikçe gelişmeye başlar. 1950'de Algarve'deki turist sayısı 232 iken 1960'da büyük bir sıçrama yaparak 31.417'ye, 1970'te 1,1 milyona, 1988'de de 7,3 milyona ulaşır.

İkinci büyük emekli grubu, Portekiz'de ekonomik toparlanma ve demokratik ilerlemenin de yaşandığı bir dönemde 1979-1985 yıllarında bölgeye yerleşmeyi seçmiştir. Üçüncü grup; 1986-1990 yıllarında, Algarve'de kitle turizminde kayda değer bir artış olduğunda bölgeye yerleşmiştir. Son olarak dördüncü grup, 1991-1996 yıllarında yani Algarve ve Birleşik Krallıktaki ev fiyatları ekonomik durgunluk sebebi ile büyük bir bunalım yaşadığında bölgeye yerleşmiştir. Buradan hareketle İngilizler, Algarve'deki uluslararası emekli yerleşiklerin en büyük bölümünü oluşturmasına karşın buradaki emekli İngiliz nüfusunun, farklı dönemlerde farklı amaçlarla ve farklı koşullar altında kompleks bir göç süreci sonucunda ortaya çıktığı görülmektedir⁴⁹.

Algarve'nin yabancıların yerleşim yeri olarak ön plana çıkmasında güzel doğası ve çevre kalitesinden kaynaklanan turizm potansiyelinin kullanılması yatmaktadır. Bunlar; küreselleşme sonucunda yurt dışında çalışma deneyimine sahip insanların çoğalması, artan servet ve emekli aylığı geliri, Algarve'de alt yapının gelişmesi ve bölgede 1965'te havaalanı açılması gibi emeklilik göçünün nedenleri ile büyük oranda uyum gösteren faktörlerdir.

Uluslararası emeklilik göçü, her ne kadar seçici, yüksek gelir grubuna mensup aktif emekli grubuna hitap ediyor görünse de emekli göçmenler tamda bu şekilde bir homojenlik arz etmemektedir. Bunu, emekli göçü alan ayrı yerleşim yerlerinde görmek mümkün olduğu gibi tek bir bölgedeki yerleşimciler arasındaki konum farklılıklarından da çıkarabilmek mümkündür. Algarve'deki yabancı emekli yerleşimcilerden bazıları, Val do Lobo'da lüks içinde bir hayat sürerken Albuferia'dakiler, küçük kiralık dairelerde emekliliklerini geçirirler.

Bununla birlikte genel olarak bakıldığında Algarve'yi, yöneticiler, orta sınıf uzmanlar ve yüksek eğitilmiş meslek sahiplerinin tercih ettiği anlaşılmaktadır. Algarve'ye göçte iklim etkeni ön plandadır. Ayrıca buradaki İngiliz vatandaşlarının Birleşik Krallığa antipatilerinin olması göçte diğer bir etkidir. Costa del Sol ve Algarve'de önceden yapılan tatil sayesinde edinilen tecrübeler, emekli yerleşiklerin %90'ından fazlasının bölge ile önceki bağlantısının temel nedenidir.

⁴⁹ Allan Williams ve Guy Patterson, ' An Empire Lost but A Province Gained: A Cohort Analysis of British International Retirement in The Algarve', *International Journal of Population Geography*, Vol:4, s.141-43.

Portekiz’deki emekli göçmenlerin, Portekiz’e ve Portekiz insanlarıyla bütünleşme düzeyi nispeten daha fazla olmasına karşın kültürler arası ilişki konusunun çözümlenmesi gerekli bir sorun olduğu da gözlerden kaçmamalıdır⁵⁰.

Portekiz son 30 yılda ulusal topraklarında yaşayan yabancı nüfusun sayısında büyük bir artışla karşı karşıya kalmıştır. Özellikle son dönemlerde Doğu Avrupa ve Brezilyadan yönelen göç akımı söz konusudur. Doğu Avrupa’dan gelen göçmenler, yüksek eğitim düzeyleri ve mesleki nitelikleri ile bir fırsat yaratmışsa da bunun Portekiz yönetimince iyi değerlendirilemediği söylenebilir.

Portekiz’de ülke menşelerine bağlı olarak göçmenlerin siyasi hakları büyük ölçüde farklılaşmaktadır. Karşılıklılık ilkesine dayanarak, 1971’den bu yana Brezilyalılar ve Cape Verdeli’ler (Cape Verdians) gibi Portekizce konuşan ülkelerden gelen yerleşiklere, 1997’de hayata geçirilen uygulama ile yabancılara 3 yıllık ikametın ardından seçimlerde oy kullanma hakkı verilmektedir. Bu ülkede Arjantin, İsrail, Norveç, Peru ve Uruguay gibi ülkelerin vatandaşları ulusal ve yerel seçimlerde oy kullanma hakkına sahiptir.

Portekiz, yasal olarak göçmen vatandaşların sosyal hizmetlere ulaşımını da ayrımcılık yapmaksızın sağlamaktadır. Bununla birlikte uygulamalar, birçok kere pozitif ayrımcılık kriterine göre yapılan düzenlemelerden ötürü başarısızlığa uğramaktadır⁵¹.

4. Avrupa’ya Göçmen Kabulü ve Bütünleşme

Gelecekte Avrupa’ya göç dalgası, ilk etapta Avrupa istihdam piyasasının eğitilmiş işgücü ihtiyaçlarına cevap verecektir. Ancak eğitimsiz işgücünün çok yüksek seviyede kalmaya devam edeceği de unutulmamalıdır. Göçmenlerin belli bir süre sonra ailelerini Avrupa ülkelerine getirmeleri, yoksul bölgelerde nüfus yoğunluğunun artışı sonucunu doğuracaktır. Üstelik Avrupa ülkelerinin mevcut göç politikaları birbirine uyumlu değildir.

Bu farklılıklar, bazı ülkelerin istihdam piyasalarına olumsuz biçimde yansımaktadır. Bu nedenle AB, üye ülkelerle işbirliği içinde ortak bir yasal göç politikası oluşturmak için çalışmaktadır. 2004 yılında oluşturulan Lahey Programı yasal göçle ilgili ortak bir politika oluşturulmasını desteklemektedir. “Bütünleşme fonu” göçmenlerin buldukları ülkenin toplumuyla sosyal açıdan bütünleşmesini sağlamayı hedeflemektedir. Komisyon göçmenlerin toplumla uyumunu sağlamak için çalışmalar yürütmektedir⁵².

Bütün bunlara Avrupa’nın nüfusunun hızla yaşlanması da eklenebilir. Zira Avrupa nüfusunun hızla yaşlanıyor olması, genç ve nitelikli nüfus ihtiyacını arttıran bir etken olduğu gibi bütçe üzerindeki yükü de artırmaktadır.

⁵⁰ “The European Migration Network Impact of Immigration on Europe’s Societies, Directorate- General Justice, Freedom and Security, March 2006, s.32.

⁵¹The European Migration..., s.32.

⁵²The European Migration..., s.4.

Tablo 3: Ülkelere ve Yıllara Göre AP Seçimlerine Katılım Oranları

Ülkeler	1979	1984	1989	1994	1999	2004	Eğilim
Avusturya				67.7	49.4	41.8	Düşüş
Belçika	91.4	92.2	90.7	90.7	91.0	90.8	Düşüş (seçimlere katılım zorunlu)
Danimarka	47.8	52.2	47.4	52.9	50.5	47.8	Düşüş
Finlandiya				57.6	31.4	41.1	Artış
Fransa	60.7	56.7	48.8	52.7	46.8	43.1	Düşüş
Almanya	65.7	56.8	62.3	60.0	45.2	43	Düşüş
Yunanistan	78.6	77.2	80.1	80.4	75.3	62.8	Düşüş (seçimlere katılım zorunlu)
İrlanda	63.6	47.6	68.3	44.0	50.2	59.7	Artış
İtalya	84.9	83.4	81.4	74.8	70.8	73.1	Artış
Lüksemburg	88.9	87.0	96.2	88.5	87.3	90	Artış (seçimlere katılım zorunlu)
Hollanda	58.1	50.6	47.5	35.6	30.0	39.1	Artış
Portekiz		72.4	51.2	35.5	40	38.7	Düşüş
İspanya		68.9	54.7	59.1	63	45.9	Düşüş
İsveç				41.6	38.8	37.2	Düşüş
İngiltere	32.2	31.8	36.6	36.4	24.0	38.9	Artış
Kıbrıs						71.19	
Çek Cumhuriyeti						27.9	
Estonya						26.89	
Macaristan						38.47	
Letonya						41.23	
Litvanya						48.2	
Malta						82.4	
Polonya						20.4	
Slovakya						16.7	
Slovenya						28.3	

Kaynak: Seda Gürkan, “10-13 Haziran 2004 Avrupa Parlamentosu Seçimleri ve Avrupa Parlamentosu 2004-2009 Dönemi”; <http://www.abhaber.com/belgeler/words/04-27%20AP%202004-2009%20donemi.doc> 21.05.2007).

AB nüfusunun yaşlanması, yani yaşlıların toplam nüfus içindeki payının hızla artması birbiriyle etkileşim içindeki dört faktörden kaynaklanmaktadır.

- Mevcut doğum oranının çok düşük olması, nüfusun istikrarlı biçimde korunması için arzu edilen oran 2,1 çocuk iken, mevcut oran AB 25’te 1,5 çocuk

olarak tespit edilmiştir.2030'a kadar sınırlı bir gelişme kaydedilerek bu oranın 1,6'ya çıkacağı tahmin edilmektedir.

- II. Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen nüfus patlamasıyla dünyaya gelen bireylerin emeklilik yaşına yaklaşmaya başlaması ve bunun sonucunda yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payının hızlı bir biçimde artmasında etkindir.

- 1960 yılından itibaren 8 yıl artan ortalama hayat uzunluğunun gittikçe artmaya devam etmesi, 2050 yılına ulaşıldığında yaşam beklentisinin yaklaşık 5 yıl daha artacağı tahmin edilmektedir. Böylelikle 80-90 yaşına ulaşabilen birey sayısında büyük bir artış olacak ve bu kişiler eskiye göre daha uzun emeklilik yaşayacaktır.

- Avrupa hali hazırda üçüncü ülkelerden göç almaktadır.2004 yılında Avrupa'ya kayıtlı olarak 1.8 milyon göçmen girdiği belirlenmiştir. ABD nüfusu ile oransal olarak karşılaştırıldığında bu sayı çok yüksektir. Eurostat⁵³ verilerine göre 2050 yılına kadar AB 'ye yaklaşık 40 milyon göçmen geleceği tahmin edilmektedir. İlk etapta göçmenler, yaşlı nüfus oranını düşürecek olsa da göç dalgalarının önemli etkileri tam olarak bilinmemektedir. Bu kişilerin kayıt dışı olarak çalışmayıp, emeklilik fonlarına katkıda bulunmaları olumlu olacaktır⁵⁴.

Mevcut politikalar ışığında AB nüfusunun yaşlanması kamu harcamalarının artmasına neden olacaktır. Emeklilik ikramiyeleri, yaşlılara yönelik sağlık ve hizmetlerden kaynaklanan harcamaların, bütçede etkisi büyüyerek, baskısı hissedilecektir. Bu çerçevede Doğu Avrupa'nın nüfus potansiyeli Birlik açısından büyük bir fırsat yaratmaktadır. Bununla birlikte yeni üyelerin ve onların vatandaşlarının Birliğe entegrasyonu büyük önem taşımaktadır.

Siyasi yaşama katılım konusu da bütünleşmenin diğer önemli parçasıdır. Şu an için Birliğin bu konuda yeterince başarılı olduğuna dair şüpheler vardır. Özellikle 2004 Parlamento seçimlerinde ülkeler bazında katılım düzeyinin nispeten düşük olması bunun bir göstergesi olarak nitelendirilebilir.

4.1. Dil

Herhangi bir nedenle başka bir ülkeye göç edenlerin bütünleşmesi açısından dil faktörü ile sosyal ve siyasal hayata katılımında önemli yer tutar. Dili bilmek veya dilin acıklığı bütünleşmeyi hızlandırır ve göç edilen ülkeye uyumu kolaylaştırır. Konumuz açısından baktığımızda, Maltalılar büyük bir çoğunluğu İngilizce ve daha az bir kısmı da İtalyanca konuşmaktadır. Malta resmi dili Maltaca ve İngilizcedir. Bu yönden bütünleşme açısından problemle karşılaşmamaktadır. Tuscany'de bulunan yabancıların çoğunluğu İtalyancayı bilmekteler ve akıcı bir biçimde konuşabilmektedirler. İş yaşamında kullanılan dil Portekizce olduğu için, Algarve'ye gelen yabancılar için dil öğrenmek problem olmaktadır. İlk kez gelenlerde, Portekizceyi bilme oranları yüksek iken, daha sonra bu oranlar düşmüştür. Çünkü daha sonraki gelişlerle İngilizlerin sayısı artmış ve kendi aralarında İngilizce

⁵³ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page> (18.05.2007).

⁵⁴ Dilek İhtar Ateş, *AB Demografisinin Geleceği: Yaşlanan Toplum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, TUSİAD, Mart 2007, TS/BXL/07-06, s.1

konuşmaya başlamışlardır. İspanya’da ise yabancılarla iletişimi kolaylaştırmak için kamu hizmetlerinin yabancıların dilini bilen kişilerce verilmesi konusunda uygulamalar bulunmaktadır.

Bununla birlikte gelenler, konumuz açısından göç eden emekliler olduğu için, yaşlarının büyük olması dil öğrenmelerini zorlaştırmaktadır.

Tablo 4: Destinasyondaki Dili Bilme Derecesi

	Tuscany	Malta	Costa Del Sol	Algarve	Toplam
Çok Akıcı	29.0	2.5	4.4	2.3	6.1
Oldukça Akıcı	45.8	4.0	21.5	24.5	19.8
Biraz Bilen	22.4	29.1	63.4	54.1	46.6
Birkaç Kelime	2.8	49.6	10.8	17.7	22.9
Hiç	0.0	14.7	0.0	1.4	4.6
Cevaplayan Sayısı	107	278	344	220	949

Kaynak:King vd., *International...* s.103

4.2. Avrupa Birliği’nde Yabancıların Yönetime Katılımı

4.2.1.Yabancılara İlişkin Birlik Düzeyindeki Yasal Düzenlemeler

Avrupa, 19. yüzyılın ortalarından bu yana göçle anılan bir kıtadır. 19. yüzyıl Avrupası, başta Amerika, Avustralya ve Güney Afrika olmak üzere dışarıya göç veren bir kıta konumundadır. Bugün ise tablo tersine dönmüş durumdadır. Batı Avrupa, II. Dünya Savaşından bu yana göç alan bir bölge haline gelmiştir. Avrupa Birliği’nin şimdiki üye devletleri, 19 milyon yabancı yerleştiği barındırmaktadır ve bunun 13.5 milyonu yani %70.9’u üçüncü dünya ülkelerindedir.

En büyük göç akımı, Kuzey Avrupa ülkelerinin iş gücü ihtiyacı nedeniyle 1973’te olmuştur. 1970’lerin ortalarında yaşanan kriz ise, bu ülkelerde göçü sınırlayıcı politikalar ve kurallara yol açmıştır. Bununla birlikte Avrupa Topluluğu nezdinde göç politikalarının doğuşu, 1989-93 arası dönemdedir. Göç oranlarındaki artış, 1993’ten bu yana devam etse de yavaşlamıştır denebilir⁵⁵.

Günümüzde göç politikalarına ilişkin temel yetki, üye devletlerin kendi elindedir. Bununla birlikte ortak göç politikasına ilişkin Birlik bünyesinde bazı adımlar atılmıştır. Örneğin, Maastricht öncesinde kabul edilen belli düzeylerde hükümetler üstü işbirliği gösterilebilir. İşbirliğinin kapsadığı konulardan biri de sınırların kontrolü olmuştur. Yabancıların, bütünleşme ve yönetime katılımı açısından Birliğin yapmış

⁵⁵ Immigration, *Asylum and Social Integration*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2002, s.17-18.

olduğu en önemli düzenleme Maastricht Antlaşması ile olmuştur. Antlaşmayla “AB vatandaşlığı” ilkesi getirilerek, 8.maddede düzenlenen ülkeye giriş ve ikamet hakkının, hiçbir ayırım gözetmeksizin üye devletlerin her kategorideki tüm vatandaşlarına genişletilmesi mümkün olmuştur. Üye ülkelerde oturan her birlik vatandaşı, o ülke uyruğunda olmasa dahi, o ülke uyruğunda bulunan kişilerle aynı şartlarla, söz konusu üye ülkede belediye seçimlerinde ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde “oy kullanma” ve “aday olma” hakkına sahip olacaktır⁵⁶. Her ülke, oylama haklarına ilişkin getirdikleri yönetmeliklerde belli bir derecede özgürlüğe sahiptir. Kısacası yönetime katılma, çoğu kez vatandaşlığa sahip olma ile belirlenen oy kullanma hakkını elde edebilmiş olmaya bağlıdır. Bu çerçevede Maastricht Antlaşması ile Birlik üyesi ülkelerin vatandaşları, oy kullanma hakkının da doğrudan yararlanana konumuna gelmektedirler.

Avrupa Vatandaşlığı kavramı ile AB vatandaşlarına tanınan yerel seçimlerde oy verme ve aday olma hakkının kullanılması, Konsey'in 1994'te yayınladığı yönetmelikle düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, üye ülkeler, yerel yönetim biriminin başkanlığı, yardımcılığı veya yönetim organının üyeliği görevlerini, gerektiği durumlarda ve uygun koşullarda sadece kendi vatandaşlarına ait bir hak olarak sınırlayabilir. Yerel meclise seçilen AB vatandaşlarının, buldukları ülkenin parlamento üyelerinin seçiminde oy kullanmasına izin verilmeyebilir; bir kişinin hem kendi ülkesinde hem de yaşamakta olduğu ülkede oy verme ve aday olmasının önünde bir engel yoktur. Ancak, üye ülke kendi ülkesinde seçimle kazanılan bir belediye görevinin, bir başka üye ülkedeki benzer bir belediye göreviyle uyumlu olmayacağına karar verebilir. AB vatandaşları, belediye seçimlerinde oy kullanmakta serbesttirler. Ancak oy kullanmanın zorunlu olduğu ülkelerde seçmen listesinde kayıtlı olanlar oy kullanmak zorundadır.

Üye ülkeler, belediye seçimlerinde aday olmak isteyen AB vatandaşlarından, kendi ülkelerindeki yetkili makamlardan alınan bir belge ile kendi ülkelerindeki belediye seçimlerinde aday olma hakkından yoksun olmadığını kanıtlamasını isteyebilir. Oy verme yaşındaki ulusal vatandaşlığa sahip olmayan AB vatandaşlarının oranının, üye ülkedeki toplam seçmen sayısının % 20'sini geçmesi durumunda üye ülke, asgari ikamet süresi arayabilir⁵⁷.

Avrupa Birliği'ni kuran bu Antlaşma, üye devletlerin işçileri arasında vatandaşlık esasına dayalı ayrımcılığı yasaklamış, sosyal güvenlik haklarının transferine ilişkin başlıca engelleri ortadan kaldırmış ve tüm AB vatandaşları, diğer bir üye devlette acil sağlık yardımlarından yararlanır hale gelmiştir. 1997 tarihinde imzalanan ve 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması, serbest dolaşımın önündeki engellerin kaldırılmasını ve paralel olarak bireysel hakların güçlendirilmesini öngörmektedir. Bu Antlaşmada, öncelikle sığınma ve göç alanlarında ilgili koordinasyonun güçlendirilmesi öngörülmüştür. Sınır kontrollerinin

⁵⁶ Metin Aydoğan; 'Avrupa Birliği Vatandaşlığı, Yerleşme Hakkı, Serbest Dolaşım ve Sonuçları', <http://www.ab.kemalist.org> (21.05.2007).

⁵⁷ 'Belediyeler İçin Avrupa Birliği Rehberi'; http://www.platodanismanlik.com/v2/images/belediyeler_icin.doc (21.05.2007).

tamamen kaldırılması ve göç politikalarında işbirliğinin sağlanması amacıyla Schengen Antlaşmaları yapılmıştır. Belçika, Almanya, Fransa, Hollanda ve Lüksemburg Schengen I Antlaşmasını imzalamıştır. 1990'da Schengen II Antlaşması imzalanmıştır. Günümüzde İngiltere ve İrlanda dışındaki devletler Schengen I Antlaşmasını imzalayarak onaylamıştır. Yeni üye devletler Schengen Antlaşmasının kabul edilmesi yükümlülüğü altındadır⁵⁸.

Bugün gelinen noktada serbest dolaşım, Birlik vatandaşları açısından bireysel bir hak. İkinci olarak, AB vatandaşları yalnızca üye devletler topraklarına serbestçe giriş yapma hakkına değil, aynı zamanda üye devletler topraklarında ikamet hakkına da sahiptirler. Bununla birlikte kamu yararı ve kamu sağlığına ilişkin olarak bazı sınırlamalar getirilebilmektedir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesinin 40. maddesine göre, "Birliğin her vatandaşı, ikamet ettiği Üye Devlette, bu Devletin vatandaşları ile aynı koşullar altında yerel seçimlerde oy kullanma ve aday olma hakkına sahiptir"⁵⁹.

Taslak olarak hazırlanmış Avrupa Anayasası'nda, Maastricht Antlaşmasına benzer biçimde, Birlik vatandaşlarına serbestçe seyahat ve ikamet özgürlükleri ile belediye seçimleri ve Parlamento seçimlerinde oy kullanma ya da aday olma hakkını tanımakta ve vatandaşların Avrupa Parlamentosuna ya da Ombudsmanına dilekçe ile başvurma ve de yanıt alma haklarına sahip olduğu belirtilmektedir⁶⁰.

Taslak Anayasa, daha demokratik, şeffaf/saydam ve kontrol edilebilir, dolayısıyla halka daha yakın AB kurumlarını gerçekleştirmeyi hedefleyen birçok düzenleme içermektedir. Örneğin, AB kurumlarının ve organlarının dokümanları, Avrupa Parlamentosunun genel oturumları, Bakanlar Konseyinin yasal düzenleme çalışmaları üzerindeki tartışmaları ve oylamaları halka açıktır; AB vatandaşları Birliğin kurumlarına ve danışma organlarına her hangi 21 dilden biri ile başvurabilir ve kendi dillerinde yanıt alabilirler; Birliğin kurum ve organlarının işleyişi ile ilgili şikayetleri incelemek ve çözüm bulmak üzere vatandaşların AB Denetçisine başvurması yine anayasada yer alıyor; birkaç üye ülkede 1 milyon AB vatandaşı imza toplayarak Komisyondan Birliğin yetki alanına giren bir konuda yasal düzenleme yapmak üzere öneri getirmesini isteyebilir; her AB vatandaşı tek başına ya da başkaları ile birlikte Avrupa Parlamentosuna Birliğin yetki alanına giren konularda ve doğrudan vatandaşları etkileyen durumlara ilişkin dilekçe verebilir; her hangi bir vatandaş, bir üye ülkenin AB hukukuna aykırı olduğunu düşündüğü bir uygulaması ya da Komisyon personelinin vatandaşa olan yaklaşımın iyi yönetim ilkelerine uymaması ile ilgili olarak şikayette bulunabilir. Komisyona AB vatandaşları tarafından doğrudan seçilen tek AB kurumu olan Avrupa Parlamentosunun rolü güçlendirilmekte, ulusal parlamentoların Komisyonun bütün yeni düzenleme girişimlerinden haberdar edilme

⁵⁸ Gülören Tekinalp ve Ünal Tekinalp, *Avrupa Birliği Hukuku*, Beta Basım Yayın Dağıtım, 2.Baskı, İstanbul, 2000, s.37-39.

⁵⁹ 'Belediyeler İçin Avrupa Birliği Rehberi'; http://www.platodanismanlik.com/v2/images/belediyeler_icin.doc. (21.05.2007).

⁶⁰ <http://www.abgm.adalet.gov.tr/an%20anayasa%20birinci%20bolum.pdf> (20.05.2007).

zorunluluğu getirilmekle birlikte, eğer ulusal parlamentoların üçte biri, girişimin/önerinin yerellik (subsidiarity) ilkesine aykırı olduğunu düşünürse Komisyon önerisini gözden geçirmek zorunda kalarak, katılımcı demokrasi ilkeleri ve iyi yönetim ilkeleri anayasal statü kazanmaktadır. Temel Haklar Bildirisinin Taslak Anayasada yer alması, yasal olarak tüm üyeleri bağlayıcı hale getirerek, temel hakların daha iyi korunmasını teminat altına almakta ve ilk kez üye ülkelerin Birlikten ayrılabilmesi düzenlenmektedir⁶¹.

Vatandaşların yönetime katılımları konusunda son olarak yerel yönetim düzeyinde katılımın sağlanmasından söz edecek olursak; yabancıların yerel düzeyde katılımına ilişkin olarak Avrupa Konseyi tarafından alınmış bulunan çeşitli kararlar mevcuttur. 5 Mayıs 1949 tarihinde kurulan örgütün amacı; “demokrasi”, “insan hakları” ve “hukukun üstünlüğü” ilkelerinin daha güçlü bir biçimde hayata geçirilmesini sağlamaktır. Birlik düzeyinde aday ülkelerin üyeliğe kabulü koşullarını düzenleyen Kopenhag Kriterleri'nin de aynı amaçları benimsediği söylenebilir.

1985'te üye devletlerin imzasına açılan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı anılması gerekli ilk belgedir. Zira bu belge, yerel halka günlük yaşamda etkili olan kararların alınmasında katılım fırsatları vermek ve yerel halka daha yakın olan yerel yönetimlerin haklarını koruyan ortak düzenlemeler ile Avrupa ölçüsündeki eksik olan tarafları gidererek daha iyi bir yerel yönetim örgütlenmesi sağlama amacını taşımaktadır⁶².

Çalışma konumuz olan dört Konsey üyesi ülkeden İspanya 1988'de, İtalya ve Portekiz 1990'da, Malta 1993'te Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı onaylayarak hayata geçirmeyi üstlenmiştir.

Avrupa Konseyi'nin organlarından olan Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi de birbirini tamamlayan 10 düzenleme ortaya koymuştur. Bu çerçevede 5 Şubat 1992 tarihinde imzaya açılan “Yabancıların Yerel Düzeyde Kamusal Hayata Katılımı Sözleşmesi”nin amacı, temel insan haklarına dayalı olarak, ekonomik ve sosyal gelişmeyi göz önünde bulundurarak, yabancıların, yerel düzeydeki vatandaşların sahip olduğu haklara sahip olmalarını ve bu yolla yabancıların yerel topluluklarla bütünleşmesini sağlamaktır. Bu amaçla yabancıların, ifade, toplantı ve birlik kurma özgürlükleri olduğu ve bu özgürlükleri yerel düzeyde kurulan temsili organlar eliyle kullanabilecekleri ve seçimlerde oy kullanma haklarının olduğu öngörülmüştür. Bununla birlikte tüm olumlu yanları öne çıkarılsa da günümüze kadar 47 Avrupa Konseyi üyesinden; İtalya, Norveç, Hollanda ve İsveç gibi ilk imzalayan ülkeler yanında sırasıyla Danimarka, Finlandiya, Arnavutluk ve İzlanda olmak üzere sadece sekiz ülke sözleşmeyi onaylamıştır⁶³.

⁶¹ <http://www.yerelsiyaset.com/v2/index.php?goster=ayrinti&id=562> (20.05.2007).

⁶² Nesrin Demir, “Avrupa Konseyi Sözleşme ve Şartlarının Avrupa Birliği Kopenhag Kriterlerine Göre Değerlendirilmesi”; http://eab.ege.edu.tr/pdf/6_2/C6-S2-M14.pdf, (16.05.2007).

⁶³ Zerrin Toprak Karaman, Hikmet Yavaş ve Mustafa Görün (ed), *Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Anlaşmalarında Avrupa Konseyi, Birleşik Yayıncılık*, İzmir, 2004, s.107-123.

Aday ülke kriterlerini Kopenhag zirvesinde ortaya koyan AB, insan hakları ve demokrasi alanında yapılması gerekenleri bu kriterlerin temelinde somutlaştırmıştır. Topluluğun ilk kuruluş yıllarında üyelik için gerekli iki şarttan biri, “demokratik devlet” olma ilkesinin zamanla Kopenhag kriterleri gibi ayrıntılı ve ciddi bir takım düzenlemeleri ve uygulamaları gerektiren bir yapıya dönüştüğü görülmektedir. AB üyesi ülke vatandaşlarının yönetime katılımına ilişkin pürüzler giderilmesine karşın, Birlik dışındaki ülke vatandaşlarının katılımına yönelik olarak standart biçimde Birlik düzeyinde uygulamaya geçilemediğini görmekteyiz. Avrupa Birliği üye ülkelerin tümünün yer aldığı uluslararası bir kuruluş olan Avrupa Konseyi’nin düzenlediği şart ve sözleşmelere, AB’ye üye ülkelerin mesafeli durduğu gözlemlenmektedir⁶⁴. AB’ye üye olmayan ülkelere gelen yabancıların yönetime katılımının tam olarak etkinleşebilmesi için Avrupa Konseyi ve AB’nin koordinasyon içerisinde çalışmalar yapması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

4.2.2. İtalya

Yabancıların yönetime katılımları, ilgili bölümlerde sırası geldiğinde incelenmişse de bütünleşme ve bu çerçevede yönetime katılım yönünden değerlendirmelere örnek olması açısından İtalyan sistemi ayrıntılarıyla incelenecektir.

Göçmenlerin entegrasyonu sorunu ve bu konudaki önlemler, 2006 yılında seçilen merkez-sol koalisyon hükümetinin politik öncelikleri arasında yer almıştır. İlk olarak İçişleri Bakanı Giuliano Amato, 2006 Ağustos ayında, Vatandaşlık Kanun taslağını onaylamıştır. Vatandaşlığa başvurulabilmesi için, İtalya’da yasal ikamet minimum beş yıl olması gerekmektedir. Ius soli (doğumla kazanılan vatandaşlık), geçmiş beş yıllarını düzenli olarak İtalya’da yaşamış ebeveynlerin, İtalya’da doğan çocukları için geçerlidir. Daha sonra vatandaşlığa başvurabilmek için, göçmenler, İtalyan dili ve kültürü yeterliliği konusundaki testi geçmek zorundadır ve yemin etmelidir. Nihayet vatandaşlık, yabancıların bütünleşme derecesinin etkililiğinin tespit edilmesi durumu üzerine garanti edilmelidir⁶⁵.

“Porto Franco” projesi, Eğitim Politikaları ve Heritage and Cultural Activities of Regione Toscana için DG tarafından finanse edilmektedir. Bu proje ile 1999’dan itibaren, tüm farklılıkları (tarz, yaş, kültürel geçmişi, etc) ile Toskana fikri, bölgesel yönetimi de içine alarak “free port (serbest liman)” olarak şekil alır. Toskana’da 10 eyalet, 200’den fazla kent konseyi ve neredeyse 100 kadar kamu ve özel kesime ait “interkültürel merkezler” vardır. Projede, kültürden şehir planlamasına, sağlıktan çevreye kadar, toplumun tüm sektörleri işlenmektedir. Kültürler arası stratejileri ve pratikleri destekleyen iki kanun karşımıza çıkıyor: 29/2000 yılında çıkarılan ilk Bölge Yasası, bir bütün olarak bölge yönetimi içinde yer alacak biçimde kültürler arası stratejilerin gelişimi için, genel bir çerçeve tanımlı yapmıştır. 33/2005 yılında çıkarılan Bölge Yasası, çağdaş kültürün gelişimi için anahtar bir kurum olan kültürler arası pratikleri düzenler.

⁶⁴ Nesrin Demir, Avrupa...

⁶⁵ www.poliziadistato.it/pds/english/index.htm (18.04.2007).

Roma kentinde yerel seviyede, göçmen topluluklarının birleşmesine yönelik, yenilikçi hareketler dikkat çekicidir. 2001 yılında A Special Councilor for Multi-Ethnic Policies için göçmenler tarafından seçilen, dört belediye meclisi üyesi yardımcısı atanmıştır. Etnik ve kültürel çoğulculuğu desteklemek sorumluluğunda, göçmen temsilcilikleri, dini konseyler ve yabancı vatandaşlık konseyleri işbirliği yaparak büyük çaba harcamışlardır. Böyle kurumsal yenilikler diğer İtalyan şehirlerinin de dikkatini çekmiştir. Halen Floransa, Turin ve Bologna'da bu konuda planlar yapılmaktadır⁶⁶.

İtalya'da yabancıların yerel düzede politik katılımına ilişkin iki farklı sistem vardır: Yabancılar için İstişari Kurum ve Ortak Danışmanlık. İlki; yabancı yerleşikler tarafından doğrudan seçilen belli sayıdaki yabancidan oluşan mesleki bir birliktir. Yabancı yerleşikler, aynı zamanda Ortak Danışmanları seçebilirler. Danışmanların sayıları, yabancı yerleşiklerin oranı ve belediyenin büyüklüğü ile ilişkili olarak farklılaşmaktadır. İstişari kurumun sadece başkanı ve danışmanlar, her Avrupa Konseyi Toplantısına katılabilirler fakat oy kullanma hakları yoktur.

İtalya'daki gelişmelerden yönetime katılım ve uluslararası emekli göçü arasında çeşitli etkileşim noktaları belirlemektedir; her şeyden önce yabancı emeklilerin gittikleri ülkeye ve onun yönetim kademelerine kendi siyasi kültürlerini ve taleplerini taşımaları söz konusu olmaktadır. Costa del Sol örneğinde emekli göçmenlerin talepleri, özellikle İngiltere ve İspanya arasında kapsamlı vergi indirimleri ve birçok yerde ücretsiz sağlık hizmetlerinin sunulması sonucunu doğurmuştur⁶⁷. İkinci olarak emeklilik göçleri yoluyla yabancı ülkelerde yerleşik olan AB vatandaşlarının göç sorunlarına ilgili olması ve bunun yönetim sürecine yansımaları kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu durumun doğal sonucu göçmenlere ve göç konusuna ilişkin üye ülke düzeyinde düzenlemelerin gelişmesi olmaktadır.

AB üyesi ülkelerde emekli göçmenlerin yönetime katılma sürecinde, emekli göçmenlerin çoğunun Birlik üyesi ülkelerden geliyor olması nedeniyle belediye seçimleri ve Parlamento seçimlerinde oy kullanma, aday olma, Avrupa Parlamentosuna ya da Ombudsmanına dilekçe ile başvurma, yanıt alma haklarına sahiplik gibi AB vatandaşlığına ilişkin düzenlemeler ile kurallara bağlandığı görülmektedir. Bunların dışındaki konular ise İtalya'da olduğu gibi ülke düzeyindeki çözümlerle aşılmaktadır

SONUÇ

Göç yüzyıllardır sürekli evrilererek, biçim ve içerik değiştiren bir olgudur. Bir ülke içerisinde bir yerden bir başka yere yapılan göçler, teknolojinin hayatlarımızda yarattığı değişime paralel biçimde, çok kısa sürede bir ülkeden bir başka ülkeye yapılan göç şeklini almıştır.

⁶⁶ www.culturalpolicies.net (18.04.2007).

⁶⁷ Aykut Hamit Turan, Ethem Karakaya, "Türkiye'ye Yabancı Emekli Göçü; Didim Örneği"; <http://www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/turan-karakaya.doc>

Ulaşımın kısa sürede büyük mesafeleri kat eder hale gelmesi, paralel biçimde kitle turizmindeki gelişmeler ve iklim, emekli olduktan sonra ya da çalışırken yabancı bir ülkede emeklilik yerleşimi kararı verilmesinde temel değişkenler olmaktadır.

1960 sonrasının bir olgusu olarak uluslararası emeklilik göçü, orijini olunan ülke ile bağları koparmadan başka bir ülke ya da başka bir kültüre ait bölgede hayatının geri kalanını geçirmeyi ifade eder. Emeklilik göçü üzerinde yapılan araştırmalar, Amerika'dan Meksika'ya ya da Florida'ya; Avrupa'da ise kentsel alandan kırsal alana ya da soğuk kuzey ülkelerinden sıcak güney ülkelerine yönelik emeklilik göçünü ortaya koymaktadır.

Costa del Sol, Tuscany, Malta ve Algarve gibi güneydeki sıcak Akdeniz ülkeleri, büyük çoğunluğu Avrupa Birliği vatandaşı olan "kuzeylileri" çekmektedir. Çalışma konusu edilen bu dört destinasyon da Birlik sınırları içindedir.

Bir zamanlar hayallerinde kurdukları yaşamları yakalamak için geldikleri bu yerlerde "yabancı" olarak karşılanmak elbette ki emekli yerleşimciler açısından olumsuz hatta geri dönüşü teşvik eden bir faktördür. Söz gelimi Portekiz'deki emekli yerleşikler açısından İngiltere'nin kayıp değerlerinin bulunması, Malta'daki yerleşikler açısından ise ailevi yani duygusal bağlar ön plana çıkar. Paralel olarak yabancı emekli yerleşiklerin geldikleri topraklardaki toplumla bütünleşmeleri büyük önem taşımaktadır. Bütünleşme açısından ise iki faktör ön plana çıkmaktadır; dil ve yönetime katılım.

Malta'da İngilizce ve Maltaca resmi dil statüsündedir. Tuscany'de bulunan yabancıların çoğu İtalyanca bilmektedirler. Asıl büyük sorun iş yaşamında Portekizce'nin kullanıldığı Algarve'ye gelen yabancılar açısındandır.

Birlik vatandaşları Birlik üyesi bu ülkelerde Maastricht Antlaşması gereği Avrupa Parlamentosu ve belediye seçimlerinde oy kullanma hakkına sahip olmakla birlikte, uygulama ülkeden ülkeye değişmektedir.

Ülkeler arası yönetime katılım uygulamalarının farklılığı ve dil sorunu, emekli yerleşiklerin politik davranışlarını da etkilemekte, bu durumu çoğunluğu yaşlı nüfusa sahip Avrupa'da gittikçe düşen seçime katılım oranları da desteklemektedir.

Sonuç olarak çoğu toplumda "yabancıyı" düşman olarak görme olgusu ile karşılaşmaktayız. Kimi toplumlar da bu olgu baskın biçimde egemenken kimi toplumlarda daha gerilerdedir. Buna karşın istatistikî sonuçlardan da çıkarılabileceği gibi "yabancı"yı "biz"den olmayan çerçevesinde algılayan politikalar yerine, "nasıl beraber yaşayabiliriz" bakışı ile değerlendiren ve ona göre politikalar üreten bir perspektife ihtiyaç duyulmaktadır. Yabancıların toplumla bütünleşmesi ve yönetime katılmasının sağlanmasına yönelik politika geliştirmek sadece merkezi veya yerel yönetimlerin görevi değildir. Ülkelerin yabancılarla yönelik izleyeceği politikanın kamu kuruluşları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları işbirliğinde gerçekleştirilmesi gerekir.